

די חסידישע פרשה

מאמרים על פרשיות השבוע ומועדי השנה
מלוקטים מספרי תורה אור ולקוטי תורה

ד"ה ראה אנכי נותן לפניכם היום וגו'
בחי' שם הוי' בנפש האדם ובעבודת ה'
יו"ל לש"פ ראה ה'תשע"ב

מחולק לסעיפים עם פיסוק מלא,
בהוספת ביאורים, פיענוחים, הערות וצייונים

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ושתיים לבריאה
שנת המאתיים להסתלקות-הילולא של כ"ק אדמו"ר הזקן

פתח דבר

לקראת שבת פ' ראה, הננו מתכבדים להגיש לקהל שוחרי התורה ולומדי, את הקונטרס **'די חסידישע פרשה'**, והוא פירוש וביאור על המאמרים דפרשיות השבוע ומועדי השנה, מלוקטים מספרי תורה אור ולקוטי תורה. ומטרתו להקל בלימוד ה'חסידישע פרשה' בכל שבוע.

הביאור מבוסס על המאמרים המיוסדים על דרוש זה וכן על עוד 'הנחות' אחרות מאותו הדרוש (כגון: מספר מאמרי אדמו"ר הזקן, תו"ח, מאמרי אדמו"ר האמצעי, אור התורה וכו'). גם ביאורי המושגים מיוסדים על מקומות אחרים בדא"ח אשר שם מבואר הענין באריכות וביאור יתר (כידוע ש'דברי תורה עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר').

בכדי להקל על הלומד והמעין, הגהות כ"ק אדמו"ר הצ"צ נדפסו בתור הערות (באותיות כגון דא) בשולי הגליון ולא במקומם בגוף המאמר.

אחרי המאמר מופיעות כמה שאלות על המאמר (בענינים שלא הצלחתי להבין על בוריים), המסומנים במאמר באותיות כאלו, ומי שיש לו תשובה בידו יודיעני, והתשובות יופיעו אי"ה בקובץ הבא, חכות הרבים תלויה בו.

* * *

ויה"ר שנזכה לקיום היעוד "כי מלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים", ונזכה לשמוע תורה חדשה, "תורה חדשה מאיתי תצא", במהרה בימינו ותיכף ומיד ממש.

בברכת שבתא טבא,
לוי געלב
שלמה לייב גאלדמאן

כח מנחם אב, תשע"ב

להרשם לקבל את הגליון באימייל, בפקס, או בדואר, וכן מי שמעוניין בשיעורים בתניא, דרך מצותיך, לקוט"ת ותו"א, בכתב

או באודיא נא להתקשר למערכת לעבדך באמת 347-635-4494

או באימייל leuvdchubamas@gmail.com

להקדיש את הגליונות הבאים או לשלוח הערות נא ליצור קשר עם לוי געלב 310-938-4016

או באימייל rabbigelb@gmail.com

נדפס באדיבות:

The Print House

538 Johnson Ave. Brooklyn, NY 11237

718-628-6700

לכבוד ידידי ומכירי, מקבלי 'לקוטי תורה המבואר', ה' עליהם יחיו,

מידי שבוע, אתם מקבלים מאמר מתוך לקוטי תורה להרב בעל התניא והשו"ע זצוקלה"ה, עם ביאור - ע"י מכון 'לעבדך באמת', מכון אשר מטרתו: לעודד לימוד החסידות ע"י הפצת ספרי הבעש"ט ותלמידיו הק'. קיבלתי הרבה מאוד תגובות חיוביות, וכמובן זה נותן לי הרבה חיזוק להמשיך בעבודת הקודש.

ובעז"ה אני מקווה לבאר מאמר לכל פרשה עד גמירה, ולבסוף אסיים לבאר את כל התורה אור ולקוטי תורה.

כפי שבטח שמתם לב - נשלח המאמר השבוע באיחור רב. והסיבה:

אם אין קמח אין תורה! כל שבוע אני משקיע שעות רבות, כדי לכתוב ביאורים אלו. וכסף מנלן? אין עיתותי ביד, בכדי לכתוב ביאורים וגם לגייס כספים.

לכן, אין ביכולתי להמשיך בפרוייקט זה, באם לא יבואו לעזרי - על כן הנני פונה לכל מי שנהנה מביאורים אלו, נא להצטרף ולתרום כמיטב יכולתכם, בכדי שנוכל להמשיך הלאה.

ובשכר זאת, תתברכו מן השמים בכל מילי דמיטב, בבני חיי ומזוני רוחי, בנים ובני בנים עוסקים בתורה ובמצות, כפי שהם מוארים במואר שבתורה זוהי תורת החסידות, וישלח ברכה והצלחה בכל מעשי ידיכם, מתוך בריאות נכונה, ונזכה תיכף ומיד לגאולה האמיתית והשלמה ע"י משיח צדקנו בב"א.

א'י ג'אל

עורך

פרטים לתרומה:

310-938-4016

info@maamaronline.com

456 Brooklyn Ave. Apt. #6E

Brooklyn, NY 11225

מאמר ד"ה
ראה אנכי נותן לפניכם היום
לקומי תורה פ' ראה דף יח

ב"ה. לקו"ת פ' ראה, ד"ה ראה אנכי נותן לפניכם היום [יח, א – יט, ב]

פרק א

קושיות ודיוקים על הכתוב 'ראה אנכי נותן'

"רִאֵה אֲנִי נֹתֵן לְפָנֶיכֶם הַיּוֹם בְּרָכָה וּקְלָלָה. אֶת הַבְּרָכָה וְגו'".²

[נאמר בתחילת הפרשה: "ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה. את הברכה אשר תשמעו אל מצות ה' אלקיכם אשר אנכי מצוה אתכם היום. והקללה אם לא תשמעו אל מצות ה' אלקיכם וכו'".

הפירוש הפשוט בכתוב הוא: משה רבינו מודיע לכל אחד ואחד מבני ישראל בפרט (ד'ראה' הוא לשון יחיד) את הברכות והקללות שיאמרו על הר גריזים והר עיבל. והברכות יבואו רק בתנאי שישמעו אל מצות ה' אלקיכם (כפי' רש"י עה"פ).

וכאן מבאר פסוק זה ע"פ פנימיות הענינים, ואידך שהוא שייך לעבודת ה' דכאו"א מישראל.

ולשם כך יקדים כמה שאלות ודיוקים בכתוב:]

(1) הביאור של דרוש זה מיוסד על מאמרים אלו:

הנחה אחרת בארוכה במאמרי אדמו"ר האמצעי דברים כרך ב ע' שסו ואילך, וביאור שם ע' שצד ואילך.

הנחה אחרת ובתוספות הגהות וקיצורים באוה"ת פ' ראה ע' תרלה ואילך. ע' תרסב ואילך. ע' תרסו ואילך. ובאוה"ת דברים כרך ה ע' ב'לה. ב'לו. ב'לח. וראה שם בכרך ו ע' ב'תקכב.

סה"מ תרכ"ו ע' רז. סה"מ תרל"ג ע' תמא (מיוסד על מאמר זה). המשך מים רבים תרל"ו פ"ה ואילך.

וראה גם ד"ה זה בסה"מ עטר"ת ע' תרט.

ד"ה כי קרוב אליך תרפ"א. ד"ה א"ר יהושע בן לוי תרפ"ח ע' קיט ואילך. תש"ב ע' 138 ואילך.

וד"ה זה שתי"ג, תשל"ב, ותשל"ב.

(2) דברים יא, כו-כו.

הנה, אמרו רז"ל³: כל מקום שנאמר 'היום' – הוא נצחי ולעולם גם היום הזה.

"דפירוש 'היום' הוא 'היום לעשותם', שזהו עד 'למחר לקבל שכרם', דקאי על לעתיד, וא"כ, כל משך זמן העוה"ז הוא 'היום לעשותם', וזהו ד'היום' הוא נצחי" (סה"מ עטר"ת ע' תרי ד"ה זה).

[ועל פי זה מקשה:]

ולהבין זה בבאן.

וצריך להבין כיצד הענין ד"ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה" הוא דבר נצחי, עד היום הזה. כלומר, מהי המשמעות של כתוב זה בעבודת האדם גם היום.

[ומקשה עוד:]

וגם מלת "לפניכם", דהוי ליה לומר "לכם".

וכן יש להבין תיבת 'לפניכם' בהכתוב 'ראה אנכי נותן לפניכם היום', כי לכאורה הקב"ה נותן את הברכה אל בני ישראל, לא רק לפני כולם, ו ולמה לא נאמר "הנני נותן לכם היום"?

פרק ב

ביאור ענין שם הוי' בנפש האדם

[ובכדי להבין כל זה יש להקדים תחילה:]

אך הענין:

(3) ע' רש"י נצבים כט, ב פסוק ד' כיום הזה. ובלקח טוב שם פסוק ט, מה היום לא ישובו. ועי' רש"י סוטה (מו, ב) ד"ה ויקראה, ח"ל: 'כל מקום שנאמר 'עד היום הזה' – לעולם ולעולמי עולמים.

- לבאר כל הדיוקים והקושיות דלעיל.

כי הנה, יש בכל אחד ואחד מישראל בחינת פנימיות ובחינת חיצוניות.⁴

ענין הפנימיות הוא עצם הדבר ומהותו. ובחי' חיצוניות הוא התפשטות הדבר בלבד, ואיך שהדבר כבר מתחיל להתייחס אל החוצה.

וכמ"כ הוא בכל אחד מישראל, שיש בחי' פנימיות, דהיינו, מהותו ועצמותו שאינו נראה להזולת מבחוץ, אלא הוא סתום בתוך האדם. ואילו בחי' חיצוניותו היא התפשטות הנפש, כפי שהיא יוצאת אל החוץ להתייחס להזולת.

"כי יש לכל נפש בחי' פנימיות ובחי' חיצוניות, דהיינו, בחי' 'סתים' וגליא'. שכמו שקוב"ה סתים וגליא, כך אורייתא וכך ישראל כו'. ובחי' 'סתים', היינו, בחי' פנימיות חכמה בינה דעת שבנפשו האלקית, שאינו מושג ונראה לעין [- לכן נק' סתים ופנימיות של הנשמה]. ובחינת 'גליא' הוא בחי' חיצוניות שבו, שהוא בחי' אהבה ויראה כו' [ומחשבה דיבור ומעשה]" (תו"א פ' מקץ לא, ג – מצויין בהגהת הצ"צ כאן).

והנה, כתיב "פְּנִימִים בְּפְנִימֵי דְיִבְרָהּ הוּי' עִמָּכֶם"⁵ –

[פירוש:]

כי בשעת קבלת התורה נמשך לכל אחד ואחד מישראל בחינת הוּי' בבחינת 'פנים' שלהם, [דהיינו] בכל ניצוץ נשמותיהם.

על פי זה (שיש בכל אחד מישראל בחינת פנימיות וחיצוניות) יובן הפירוש הפנימי במה שכתוב אצל מתן תורה 'פנים בפנים דיבר הוּי' עמכם'.

כי הנה, בשעת מ"ת נמשכה בחי' הוּי' (לקמן יבואר מהות בחינה זו) בכל אחד מישראל בבחי' הפנימיות שלו, דהיינו, שנעשה בחי' שם הוּי' חלק ממהותם ועצמותם (כמו שנתבאר לעיל שיש בחי' פנימיות בבנ"י).

וזהו הפירוש הפנימי במה שכתוב במ"ת "פנים בפנים דיבר ה' עמכם" – שנמשך מבחי' פנימיותו של הקב"ה

(4) (עיין מ"ש מזה ע"פ 'זיהי מקין' בדבור השני [תו"א פ' מקץ לא, ג] – פוענו הגהה זו מובא בפנים בהביאור להמאמר)

(5) דברים ה, ד. ראה אוה"ת יתרו ע' תצט.

(6) ראה אוה"ת כאן ע' תרכ.

(פנים'), היינו, שם הוּי' (שם העצם) – בבחי' הפנימיות של בני ישראל ('פנים'), "בכל ניצוץ נשמותיהם"⁷. זאת אומרת שנעשה שינוי פנימי בבנ"י בשעת מ"ת, וכמו שיתבאר לקמן.

וזהו ענין קבלת הדבור "אנכי ה' אלקיך"⁸, פירוש: שיהיה בחינת שם הוּי' מאיר ומתגלה כך כל כך עד שיהא נקרא על שמך, להיות 'אלהיך' – [דהיינו] אלהים שלך, כמ"ש במקום אחר.⁹

וזהו גם הכוונה הפנימית של הפסוק 'אנכי הוּי' אלקיך', שזהו הדיבור הראשון של העשרת הדברות שהקב"ה בעצמו אמרם לכל ישראל, כלומר: שהקב"ה פעל ועשה שבחי' הוּי' יהי' 'אלקיך' ממש דכל אחד מישראל.

כידוע דאחד הפירושים בשם אלקים הוא מלשון כח (כמו 'ואת אילי הארץ לקח'), וענינו – שהוא ית' בעל כל הכוחות כולם (שו"ע או"ח סימן ה'), ולפי זה, הפירוש הפנימי ב'אלקיך' – אלקה שלך – הוא (לא רק שהקב"ה שולט עליך, אלא) שהקב"ה הוא כוחך וחיותך.

וזהו 'אנכי הוּי' אלקיך', 'פירוש: שיהיה בחינת שם הוּי' מאיר ומתגלה כך כל כך עד שיהא נקרא על שמך" דכל אחד מבנ"י, בבחי' פנימיות נפשם. דהיינו, שיתייחד ויתעצם בו בחי' שם הוּי' בתוך נפש האדם עד שנעשה חלק ממנו ממש, עד שזהו מהותו ועצמותו.

[ועי"פ זה צריך להבין:]

וביאור ענין זה – איך יש בחינת שם הוּי' בכל אחד ואחד.¹⁰

(7) המשכה זו מרומזת בתיבת 'דיבר ה' עמכם', דהיינו, "דיבור של הקב"ה חשיב מעשה" (סה"מ עטר"ת ע' תרי ד"ה זה), ועי"ז נמשכה בתוך בנ"י בפועל ממש בחי' שם הוּי'. וגם בפשטות ענין הדיבור הוא גילוי אל הזולת, וכמ"כ למעלה ענין הדיבור מורה על גילוי אלקי, וזהו משמעות הכתוב כאן – 'פנים בפנים דיבר הוּי' עמכם', שנמשך ונתגלה בחי' שם הוּי' בתוך פנימיותו של כל אחד מישראל, עד שבחי' זו נעשית חלק ממנו ממש.

(8) שמות כ, ב. דברים ה, ו.

(9) עיין מ"ש בד"ה זכור ושמור – שהנשמות שרשן מבחינת 'גרמוהי', ועי" התורה מתעלים בבחי' 'חיוהי', והו שאזי [במתן תורה] נמשך בהם בחינת הוּי', והיינו, עי" דבור 'אנכי', בחינת 'איהו' ממש. ועיין מ"ש ע"פ 'וארא' כו' – 'ושמי הוּי' לא נודעתי להם', כ"א זהו נמשך על ידי מתן תורה (הגהת הצ"צ בהקיצור למאמר דידן).

(10) ראה ד"ה ועשית חג השבועות תרס"ו. וראה גם ד"ה פדה בשלום תרע"ח ותש"ז.

נודע שבכללות השכל מורכב מחכמה ובינה, ב' מוחין, וחכמה נק' 'מוחין דאבא'. והטעם שחכמה נק' בשם 'אבא' הוא, כי כמו שהאב הוא זה שמשפיע את הטפה לאם לצורך ההולדה, כמו כן ענינה של חכמה זהו כמו הטפה והנקודה של ההשכלה שבה כלול כל פרטי השכל באורך ורוחב (שיסתעפו מזה אח"כ בבינה), רק שבחכמה הכל עדיין בהעלם.

וזהו שחכמה הוא "בחי' השגת הביטול" (לקו"ת פ' קרח ד"ה ועבד הלוי הוא), כי בנקודת החכמה אין מציאות האדם מעורבת בה כ"כ. אלא הוא רק ההברקה 'מלמעלה' של ההשכלה, אך הוא עדיין אינו מבין את הענין בשכלו ובינתו שלו. וזהו שהשגת הביטול הוא דוקא בחכמה, כי הוא עדיין למעלה מישותו ומציאותו האישית של האדם.

ולכן חכמה הוא אותיות 'כח מה': כי המשמעות של 'מה' הוא כמו שאמר משה רבינו על עצמו 'ונחנו מה', שכוונתו היתה שהוא נחשב למאומה לגבי 'ית', ומורגש שהכל בא מאת ה'. וחכמה הוא כח הנפש שבו מושג ומאיר הענין ד'מה' וביטול.

ונקרא בחינת משכיל על דבר.

מדריגה זו של חכמה נקראת בחינת 'משכיל'.

כלומר: 'משכיל' הוא מקור השכל. כי משכיל הוא לשון מפעיל, דהיינו, שהוא המקור שממנו נובע השכל הגלוי במוח האדם. ובחי' חכמה זו שבנפש האדם שממנה נמשך הביטול שלמעלה מטעם ודעת נק' 'משכיל'.

והסיבה לזה שדוקא במדריגת החכמה יש בחי' ביטול זה, היא, כי כל ענין החכמה בנפש האדם הוא העדר המציאות, רק נקודה קטנה, ברק המבריק. בשלב זה בהבנת ענין שכלי, אין האדם תופס עדיין את הענין בהשגתו, אלא הוא רואה את כל הענין בסקירה אחת, והוא כ'אבוד' בתוך הרעיון שכלי, בלי שמציאותו תהיה נרגשת (משא"כ בבינה, שאז כבר ירד השכל להשגתו ולתפיסתו). והיות ואין הקב"ה שורה אלא על מה שבטל אצלו ית', לכן אין אוא"ס ב"ה שורה למטה על נפש האדם אלא ע"י התלבשותו תחילה במדריגת החכמה, ודוקא בחכמה נרגש איך ש"הוא לבדו הוא ואין זולתו".

ומזה בא ענין כח המס"נ בנפש האדם, לפי ששורה בו מדריגת האלקות שלמעלה לגמרי ממדידה והגבלה, ובמילא יכול הוא להתעלות מעל כל ההגבלות דטו"ד ולמסור את נפשו על קידוש השם.

פרק ג

יו"ד של שם הוי' בנפש – ביטול שלמעלה מטו"ד

[וממשיך לבאר ענין שם הוי' שיש בכל אחד מישראל, (לא לפי הבנת תוכן שם הוי' בכלל, אלא) לפי הבנת כל א' מד' אותיות השם.

ומתחיל עם האות הראשונה דשם הוי' – יו"ד – ועניינה בנפש האדם:]

הנה, אמרו רז"ל¹¹: 'אפילו רשעים מלאים חרמות', [פירוש:] שנופלים להם הרחורי תשובה, מחמת שאינו רוצה (בפנימיותו) להיות נפרד מהקב"ה, והוא בלי טעם ודעת¹² – כי על פי טעם ודעת, בהיותו רשע, לכאורה אין רצונו להתקשר לה' כלל.

[ומה שבכל זאת אינו רוצה להיות נפרד, היינו –]

מפני כי בחינה זו – שפועלת שאפי' רשע אינו רוצה להיות נפרד מהקב"ה, היא באה מבחינת חכמה, שהיא בחינת ביטול אליו ית' שלמעלה מן ההשכלה והדעת המושג.¹³

"ולכן, אפילו קל שבקלים ופושעי ישראל מוסרים נפשם על קדושת ה' על הרוב וסובלים עינוים קשים שלא לכפור בה' אחד, ואף אם הם בורים ועמי הארץ ואין יודעים גדולת ה'. וגם במעט שיודעים אין מתבוננים כלל ואין מוסרים נפשם מחמת דעת והתבוננות בה' כלל. אלא בלי שום דעת והתבוננות, רק כאילו הוא דבר שאי אפשר כלל לכפור בה' אחד בלי שום טעם וטענה ומענה כלל.

והיינו, משום שה' אחד מאיר ומחיה כל הנפש ע"י התלבשותו בבחי' חכמה שבה, שהיא למעלה מן הדעת והשכל המושג ומובן" (תניא פרק י"ח – מצוין בהגהת הצ"צ כאן).

(11) ראשית חכמה שער היראה פרק ג' בשם ספר חסידים.

(12) ראה המשך מים רבים – תרלו פרק ה'.

(13) (וכמ"ש בספר של כינונים פרק י"ח (בביאור ענין הביטול דמס"נ שבא דוקא מבחי' החכמה שבנפש) – פוענח הגהה זו מובא בפנים בהביאור להמאמר)

ובכתיב "משכיל לאיתן אורחי"¹⁴.

על בחינה זו של חכמה שנק' 'משכיל' – "שהיא בחינת ביטול אליו ית' שלמעלה מן ההשכלה והדעת המושג" (לשון אדמו"ר הזקן לעיל) – נאמר 'משכיל לאיתן האורחי'.

[ממשיך לבאר היחס בין בחי' זו של 'משכיל' לענין בחי' 'איתן האורחי':]

פירושו: 'משכיל' להיות 'איתן' – מלשון חיוזוק, כמו "איתן מושבך"¹⁵.

וביאר הענין הוא, דמבחי' 'משכיל', כח החכמה של הנשמה, נמשך להיות 'איתן', שהוא מלשון חזק ותוקף (כמו 'איתן מושבך', שפירושו הוא, דתרגומו הוא: 'תקיף בית מותבך'), דהיינו, שמחמת בחי' משכיל שבנשמה נמשך באדם תוקף מיוחד (כפי שממשיך ומבאר ענין כח ותוקף זה).

[מבאר הטעם מדוע בחינת 'איתן' זה – שנמשך ונובע מבחי' 'משכיל' – הוא בבחי' חיוזוק:]

כי בחינה זו [– הביטול דחכמה שלמעלה מטעם ודעת] **היא בחינה חזקה, שנתחזק בכל אחד ואחד מישראל מאד, בבחינת 'קשה עורף', כמ"ש "כי עם קשה עורף הוא, וסלחת וגו'"¹⁶, כמ"ש במקום אחר¹⁷, לפי שהוא רצון פשוט בלי שום טעם ושכל מושג.**

- ולכן הרצון הנולד מבחי' זו הוא חזק מאד ולמעלה מכל מדידה והגבלה, כי אינו מוגבל ע"פ טעם ודעת, אלא הוא נובע מחמת שמאיר בבחי' חכמה שבהנשמה אור אין סוף ב"ה ממש, ומכיון שכן, הרי כל אחד מישראל יש לו אהבה ורצון טבעי לדבקה בו ית' (כמו בן שיש לו רצון טבעי

להתקשר עם אביו, כי הוא נמשך מאביו, כמ"ש 'עצמי וכשרי אתה').

ורצון זה אינו מוגבל כלל, כי אינו נולד מטעם ושכל, אלא היא רצון עצמי משום הקשר העצמי שיש בנשמת כל אחד מישראל עם הקב"ה.

ולעומת זה הוא הרצון שע"פ טעם דעת, דהאדם רוצה בהדבר הנרצה רק כפי חיוב הטעם שכלי, ותו לא, כי הרי רצון זה נולד ונמשך מהטעם והשכל.

ולכן מבחי' זו ד'משכיל' שנתבארה לעיל נולד ונמשך בחי' 'איתן' ('משכיל לאיתן') – מלשון חזק – דהיינו, תוקף הרצון להתקשר לאלקות שלמעלה מכל מדידה והגבלה, עד שיכול למסור את נפשו על קידוש השם מחמת זה.

[ונעתה – על פי הנ"ל שבחי' 'איתן' שבנשמה היא תוקף הרצון לדבקה בו ית' למעלה מטעם ודעת – מבאר עוד ענין במשמעות תיבת 'איתן':]

וגם אותיות 'איתן' משמשות לעתיד לבא¹⁸.

[במאמר המוסגר כאן מביא ראיה לזה:]

(שהן באין בראש התיבה להורות על שימוש הפעולה להבא – אפע"ל יפע"ל תפע"ל נפע"ל)¹⁹.

כי לעתיד לבא יהיה בחינת חכמה – בחינת ביטול הנ"ל – בהתגלות בכל אחד ואחד מישראל. מה שאין בן עכשיו" הרוח שמוות מכסהו, שדומה בעיניו שעודנו ביהדותו, כמ"ש במקום אחר²⁰.

(18) תניא קונטרס אחרון ד"ה וצדקה כנחל איתן (קסא, א).

(19) מוסגר זה הוא מדברי אדמו"ר הזקן עצמו, ונמצא גם בכתיב יד אדמו"ר הזקן הישנים.

(20) עיין בספר של בינונים פרק כ"ד (מבאר ענין ופעולת בחי' 'רוח שטות' שבאדם):

"דאפי' אשה המנאפת שדעתה קלה היתה מושלת ברוח תאוותה לולי רוח שטות שבה המכסה ומסתיר ומעלי' את האהבה מסותרת שבנפשה האלקית לדבקה באמונת ה' ויחודו ואחדותו ולא ליפרד ח"ו מאחדותו אפי' נוטלים את נפשה ממנה לעבוד ע"ז ח"ו ואפי' בהשתחואה לבדה בלי שום אמונה בלב כלל וכ"ש לכבוש היצר ותאוות הניאוף שהם יסורים קלים ממיתה ה' ישמרנו, וההפרש שאצלה בין איסור ניאוף לאיסור השתחואה לע"ז הוא ג"כ רוח שטות דקליפה . . . אבל באמת לאמיתו אפי' עבירה קלה הרי העוברה עובר על רצון העליון ב"ה והוא בתכלית הפירוד מיוחדו ואחדותו ית', יותר מס"א וקליפה הנקרא' אלהים אחר' וע"ז ממש".

(14) תהלים פט, א. ראה גם כן תורת אדמו"ר הזקן על פסוק זה, הובאה ונתבארה בקונטרס לימוד החסידות ע' 5.

(15) במדבר כד, כא. וראה סוטה מו, סוף ע"א. אוה"ת נ"ך כרך א ע' תרצט.

(16) שמואל לד, ט.

(17) שמכיון שעם ישראל הוא עם 'קשה עורף' למעליותא – ביטול למע' מטו"ד שבא מצד התוקף דעצם הנשמה, לכן יהי' (כמ"ש בהמשך הפסוק) 'וסלחת'.

ראה בד"ה בהעלותך תרע"ו (נדפס בסה"מ תרע"ב-עו ע' קכב): "וזהו שאמר 'וסלחת', דלכאורה מה זה נתינת טעם עם הסליחה, אך, זהו כי העקשנות הוא מעלה גדולה, והוא התוקף הגדול בקיום התורה ומצות כו', ומקור הכח הזה הוא מבחי' 'משכיל' עיין שם.

- "דכתיב 'עם המלך במלאכתו ישובו', במי נמלך -] על בריאת כל העולמות? בנשמותיהם של צדיקים -] 'ועמד כולם צדיקים', שזה קאי על כל נשמות ישראל], שזהו קודם הבריאה, דנשמות לא נתחדשו בבריאה כמו כל הנבראים שנתחדשו בבריאה, דאפי' מלאכים ג"כ נבראו בששת ימי בראשית, וכמ"ש 'בדבר ה' שמים נעשו, וברוח פיו כל צבאיו', יש אומרים שנבראו בשני, ויש אומרים שנבראו בחמישי, דשורש המלאכים הוא מהדבור [של הקב"ה], ד'עת לחשות ועת לדבר', והיינו, שנתחדשו כשנתחדש הזמן.

אבל נשמות שהן ממחשבה, 'ישראל עלו במחשבה', דמחשבה משוטטת תמיד -] ולכן, שורש נשמות ישראל הוא מלפני ולמעלה מבחי' בריאת העולמות].

ופירוש 'עלו במחשבה', היינו, בבחי' עליונה שבמחשבה, והוא בחי' פנימיות החכמה כו'. וזהו 'נשמה שנתת בי טהורה היא', שזהו שורש הנשמה כמו שהיא באצילות, ואצילות היא הפרשת הארה מאור אין סוף המאציל, שאינו בבחי' התחדשות, כ"א בבחי' גילוי ההעלם -] וכך הנשמה היא אינה בבחי' התחדשות בעת בריאת העולמות והנבראים, אלא שרשה באור אין סוף ב"ה עצמו, שהוא תמיד קיים, כמו 'אזרח הארץ', שהיה גר בארץ תמיד, מאז ומעולם] (סה"מ עטר"ת ע' תריב ד"ה זה).

- כלומר, ששורש נשמות ישראל הוא במקורא דכולא - מחשבתו ית', ששם הכל בבחי' ביטול אליו ית', ומבחי' זו נובע ביטול זה בנפש האדם. כלומר: יש בכל ישראל הביטול הזה דחכ' בטבע, כיון שמושרשים בדרגא זו אשר בה הוא הביטול האמיתי.

[הובא לעיל בתחילת הדרוש, שבשעת מתן תורה נמשך בכל אחד מישראל בפנימיותו בחי' שם הוי', כמ"ש 'פנים בפנים דיבר הוי' עמכם', וכתב 'אנכי הוי' אלקיך'. והקשה שצריך להבין מהי המשמעות בזה שישנה בחי' שם הוי' בנפש האדם.

ועל פי כל זה מובן מהו בחינת אות יו"ד של שם הוי' בנפש האדם:]

ובחינה זו -] הביטול דחכמה ('משכיל') היא בחינת יו"ד של שם הוי' ב"ה.²⁴

(24) **עיי' באגרת התשובה פרק ד'** (ביאור ענין שם הוי' למעלה ובנפש האדם):

"... אבל נשמת האדם שהיא מבחי' פנימיות החיות היא חלק שם הוי' ב"ה. כי שם הוי' מורה על פנימיות החיות שהיא למעלה מעלה מבחי'

עוד טעם שנק' בחי' רצון פשוט זה בשם 'איתן' הוא, כי בחי' זו יתגלה רק לעתיד לבוא (אותיות תיבת 'איתן' משמשות לעתיד כנ"ל).

כי עכשיו בחי' ביטול זה שלמעלה מטעם ודעת ע"פ רוב הוא בהעלם, ורק לפרקים מתגלה.

והסיבה לזה היא: כי עכשיו יש 'רוח שטות' המכסה על בחי' זו שלא תתגלה לחוץ ושחיי האדם יהיו מונהגים על ידה. כי בחי' זו מלוכשת בתוך הגוף והנפש הבהמית המכסים ומעלימים על הנפש האלקית (ועל ביטול זה).

ועומק הענין בזה הוא, ד'רוח שטות' זו היא הקליפה של הנפש הבהמית שבאדם, "המכסה ומסתיר ומעלים את האהבה מסותרת שבנפש האלקית" (תניא פרק כד), ומשום זה לא נרגש באדם הרצון של נפשו האלקית שלא להיות מובדל ונפרד ח"ו מה' אחד.²²

אולם, לע"ל, כשתעבור רוח הטומאה מן הארץ, אזי לא יהי' שום העלם והסתיר על בחי' זו, וממילא תתגלה בכל תוקפה.

[ועתה יבאר המשך הכתוב דלעיל 'משכיל לאיתן האזרחי' - מהי השייכות בין בחי' 'משכיל' שבנשמה לענין בחי' 'האזרחי']:

וזהו "האזרחי" - מלשון "אזרח הארץ".

'האזרחי' הוא מלשון 'אזרח הארץ', שפירושו על פי פשטות הוא, מי שהיה גר באיזה מקום תמיד, מאז ומעולם.

[ועתה מבאר הפירוש הפנימי בזה, ומהי משמעותו בנשמת האדם:]

שיש בכל אחד ואחד בחינה זו -] הביטול דחכמה ('משכיל') מאז מעולם, כי 'ישראל עלו במחשבה'²³ - במקורא דכולא.

(21) באוה"ת ראה ע' תרל"ו מציין גם "ובלקו"ת בד"ה מי אל כמוך נושא עון, פרק ה'".

(22) ענינה של 'רוח שטות' זו הוא "תוקף החמדה בתאוה והחמימות דנפש הבהמית" הגורם לאדם "הקריירות והעדר ההרגש בענינים הרחניים... שנעשה בלתי מרגיש כלל, ואינו מרגיש להנועם והעריבות והטוב והעילוי בקיום המצות, וכן אינו מרגיש הפחיתות בריחוקו מאלקות שנעשה על ידי חטא ועון... דער געשמאק פון וועלט איז מכסה ומסתיר אויף דעם הרגש אלקי [העונג והנועם של העולם הזה מכסה ומסתיר על ההרגש האלקי] (ספר המאמרים תש"י, עין שם בארוכה).

(23) בראשית רבה ריש פרק א'. ראה לקו"ת פ' בחקותי מז, א. וראה לקו"ת פ' צו טז, ג. ובכמה מקומות.

דהיינו, כמו שאות יו"ד היא רק נקודה קטנה בלי שום התפשטות לאורך ורוחב, דזה מורה על ענין הביטול והעדר המציאות, כך היא בחי' חכמה שבנפש האדם – כל ענינה הוא הביטול שלמעלה מטעם ודעת שנובע מבחי' הארת אור אין סוף ב"ה בבחי' חכמה שבנשמה.

פרק ד

אות ה"א דשם הוי' בנפש – התבוננות באלקות

מן הדעת מפני שרשרה מאד נעלה ממקום גבוה ונעלה למעלה מן הטעם דעת והשגת הנבראים והוא בחי' קדם שנלקח מבחי' כי לא מחשבותי מחשבותיכם וגו' ובחי' ישת חשך סתרו וע"ז נאמר יושב בסתר עליון בצל שדי יתלונן וכתוב ה' צלך שהוא בחי' צל ולא גילוי אור כו' כמ"ש במ"א ובחינה זו קיימת לעד שישינה ודאי מסותרת בלב כל אחד מישאל שיכול לעורר את האהבה בשעת התפלה וכיוצא בה".

ובד"ה 'יונתי בחנוי', שהוא [- הוי"ד של השם] בחינת מחשבה הקדומה [לקו"ת שה"ש יו, ד]:

"והנה ישראל עלו במחשבה הנ"ל והוא הנק' מחשבה הקדומה וכמארו"ל בבראשית רבה פ"א מחשבתו של ישראל קדמה לכולן".

ועיין מ"ש בד"ה 'בשעה שהקדימו ישראל נעשה', פירוש וענין 'בקדמין' [לקו"ת במדבר יג, א] (בחי' 'קדמין' קאי על דרגא שלמעלה מחכמה סתם, רק מקור החכמה. וזהו בחי' 'משכיל' במאמר דידן):

"ותרגם אונקלוס בראשית בקדמין רומז על בחינה יותר עליונה שהוא ענין קדמות השכל מחשבה קדומה דהיינו בחי' רצון העליון מקור להיות בחי' חכמה ראשית הגילוי כי מה שהחכמה נקרא ראשית הוא בערך הנאצלים והנבראים וכו' משא"כ לפניו ית' הרי רם ונשא רבבות מדרגות כו' שאפילו שנקרא חכים ולא בחכמה ידיעה וכו' מ"מ הרי לית מחשבה תפיסא ביה ולא שייך לקרותו אפילו בשם זה כלל ועליו נאמר כולם בחכמה עשית שאפילו חכמה עילאה נחשבת כעשיה גשמיות לפניו. חזו סוף מעשה במחשבה תחלה. פ"י מה שהוא ראשית הגילוי שהוא בחי' חכמה הוא סוף מעשה של הקב"ה ע"כ תרגם אונקלוס בראשית בקדמין שהוא מחשבה קדומה להיות מקור לבחינת החכמה שתהיה ראשית הגילוי והוא בחינת רצון העליון והוא מקור התורה והמצוות".

וזה"ש כאן [בלשון אדמו"ר הזקן במאמר דידן]: 'מאז מעולם' כו' - שקאי לא רק על זמן, אלא בעיקר במעלת שורש נשמות ישראל, שמוששרים בבחי' 'קדם', מהותו ועצמותו ממש.

ועיין מ"ש סוף פרשת שלח, בענין: 'ישראל' [אותיות] לי ראש: דהיינו, שנש"י הם הראש כביכול של ה', כלומר: ששרשם במחשבתו ית' - 'ישראל עלו במחשבה'.

ועיין מ"ש בד"ה 'ה' לי בעוורי', בפירוש "כל האורח בישראל", כלומר: מה שאני עתיד להורית כו' - שלכא' סותר למ"ש כאן דאורח הארץ' משמעו מאז ומעולם, ולא לי עתיד.

ושני הפירושים אמת – שלעתיד יורית ויאיר בחינה זו בגילוי ככל אחד מישאל - הגם שתמיד היתה בחי' זו מאז מעולם, שמוששרים בעצמותו ית', אבל אינה בגילוי עדיין עד לע"ל)

האותיות. וביאור הענין, כנודע ממאמר אליהו: 'אנת הוא דאפיקת עשר תיקונין וקרינין להון עשר דפירן לאנהגא בהון עלמין סתימין כו'. אנת חכים ולא בחכמה ידיעא, אנת מבין ולא בבינה ידיעא וכו'. וכל העשר ספירות נכללות ונרמזות בשם הוי' ב"ה. כי הוי"ד שהיא בחי' נקודה לבד מרמזת לחכמתו ית', שהיא בבחי' העלם והסתר קודם שבאה לבחי' התפשטות וגילוי ההשגה וההבנה (והקוץ שעל הוי"ד רומז לבחי' רצון העלון ב"ה שלמעלה מעלה ממדרגת בחי' חכמה עילאה כנודע). ואחר שבאה לבחי' התפשטות וגילוי ההשגה וההבנה לעלמין סתימין נכללת ונרמזת באות ה"א, שיש לה בחי' התפשטות לרוחב המורה ומרמז על הרחבת הביאור וההבנה, וגם לאורך המורה על בחי' ההמשכה וההשפעה מלמעלה למטה לעלמין סתימין. ואח"כ כשנמשכת המשכה והשפעה זו יותר למטה לעלמין דאתגליין. כמו האדם שרוצה לגלות חכמתו לאחרים ע"י דיבורו עד"מ. נכללת ונרמזת המשכה זו באותיות ו"ה. כי הוי"ו מורה על ההמשכה מלמעלה למטה. וגם המשכה זו היא ע"י מדת חסדו וטובו ושאר מדותיו הקדושות הנכללות בדרך כלל במספר שש שבפסוק 'לך ה' הגדולה וכו' עד 'לך ה' הממלכה' וכו', ולא עד בכלל. כי מדת מלכותו ית' נק' בשם דבר ה', כמ"ש 'באשר דבר מלך שלטון', ונכללת ונרמזת באות ה"א אחרונה של שם הוי'. כי פנימיות ומקור הדיבור הוא ההבל העולה מן הלב ומתחלק לה' מוצאות הפה – אחה"ע מהגרין וכו'. וגם הבר ה"ה"א היא בחי' הבל לבד, כמ"ש 'אתא קלילא דלית בה מששא'. ואף שאין לו דמות הגוף ח"ו. אך, דברה תורה כלשון בני אדם. בשגם שגם דבר ה' כ"ב אותיות המתחלקות לה חלקי המוצאות, ובהן נברא כל היצור.

וככה ממש עד"מ המבדיל הבדלות לאין קץ בנשמת האדם, שהיא בחי' נפש האלקית, דמתוכיה נפש, יש בה בחי' שכל הנעלם המרומז באות יו"ד, שבכחו לצאת אל הגילוי להבין ולהשכיל באמתתו ית' ובגדולתו כו', כל חד וחד לפום שיעורא דילי, לפי רוחב שכלו ובינתו. וכפי אשר מעמיק שכלו ומרחיב דעתו ובינתו להתבונן בגדולתו ית', אזי מרומזת בינתו באות ה"א, שיש לה רוחב וגם אורך המורה ההמשכה מלמעלה למטה להוליד מבינתו והתבוננותו בגדולת ה' אהבה ויראה ותולדותיהן במוחו ותעלומות לבו, ואח"כ בבחי' התגלות לבו. וזוהי נמשכה עבודה האמיתית בעסק התורה והמצוות בקול ודבור או מעשה, הן אותיות וא"ו ה"א וכו'. וגם ההתבוננות להבין ולהשכיל באמתתו וגדולתו ית' נמשכה ג"כ מהתורה, דאורייתא מחכמה נפקא, היא בחי' יו"ד של שם הוי' וכו'".

ועיין מ"ש בד"ה 'ביום השמיני שלח', בפירוש 'וקדם צרתני' [לקו"ת דרומים לשמ"ע פו, גד] (ביאור בחי' 'קדם' שבנשמה, ע"ד הענין במאמר דידן בחי' יו"ד דשם הוי'):

"אך הענין כי יש שני לבבות באדם דהיינו חלל הימני וחלל השמאלי. הימני פונה תמיד לאהבת ה' ולדבקה בו והשמאלי הוא להיפך לאהוב דברים זרים גשמיים והיינו לפי שהנפש במקור חוצבה יש לה ב' בחי' כדכתיב אחר וקדם צרתני פ"י אחר למעשה בראשית שהאדם נברא סוף כל הנבראים וקדם כי ישראל עלו במחשבה ובראשית בשביל ישראל שנקרא ראשית כו' וכמארו"ל במי נמלך בנשמותיהם של צדיקים ולא צדיקים בלבד אלא כמ"ש ועמך כולם צדיקים כו' ונשתלשל וירד להיות בבחי' סוף כל הברואים במעשה וגם הוא למטה במדרגה מכל הברואים עד שהאדם מקבל חיות מדומם צומח חי וסוף מעשה במחשבה תחלה והיינו לפי שמקור חוצבה של הנפש הוא בבחינת נעוץ תחלתו בסופן שנמשך מבחי' סובב כל עלמין כו'. וזוהי נמשך להיות בלב כל אדם בחי' רצון ושוב בחינת רצון הוא בבחי' פנימיות נקודה הלב שבחלל הימני להיות כלתה נפשו לה' ולהשתפך נפשו אל חיק אביה מעומקא דליבא. ונקרא תעלומות לב לפי שהיא נעלמה ומסתרת בתוך הלב שאינה באה לכלל גילוי השגת טעם דעת אלא למעלה

הארץ מתחת אין עור²⁷, ו'כולא קמיה כלא חשיב²⁸ ממש.

ענין כוח הבינה בעבודת האדם הוא ענין ההתבוננות בגדולת ה'. דענין ההתבוננות הוא שהאדם מעמיק דעתו ו'תוקע' מחשבתו בחוזה עד שהענין נכנס ונקלט היטב בתוך מוחו וליבו.

וענין ההתבוננות בגדולת ה', דהיינו, "להתבונן איך ש'אני הוי' לא שנית', שלא יש שום שינוי בין קודם הבריאה לאחר הבריאה, 'אתה הוא קודם שנברא העולם, ואתה הוא לאחר שנברא העולם', דכללות התהוות העולמות הוא מהארה לבד [מאלקותו ית'], ד'בי"ה ה' צור עולמים' – ביו"ד נברא העוה"ב, ובה"א נברא העוה"ז, ומה תופס מקום שתי אותיות לגבי כח הדבור, וכל שכן לגבי כח המחשבה, וכל שכן לגבי עצמות האדם? וא"כ, להבדיל הבדלות אין קץ למעלה, הרי ב' אותיות אינו תופס מקום כלל, והיינו, דכללות ההשתלשלות אינו תופס מקום כלל לגבי עצמות, ולכן 'לא שנית' כו'. והוא ההתבוננות ד'ה' אחד', איך שכולא קמיה כלא חשיב ממש כו' (סה"מ עטר"ת ע' תריג ד"ה זה).

פרק ה

'תרין רעין [חכמה ובינה] דלא מתפרשין' בנפש האדם

[והולך ומבאר איך שצריכות להיות ב' הבחינות הנ"ל (חו"ב) בנפש האדם, ולא די רק בבחי' החכמה והביטול או רק בכח הבינה וההתבוננות באלקות, אלא שניהם דוקא:]

וב' בחינות אלו [- יו"ד וה"א – חכמה ובינה] צריכין להיות תמיד אצל האדם בעבודת ה' בלי פירוד.

[מבאר הטעם לזה:]

כי על ב' בחינות אלו איתא בזהר שהן 'תרין ריעין דלא מתפרשין'²⁹.

[ומעתה יבאר בחי' ה' של שם הוי' שבנפש האדם:]

ובחינת ה"א עילאה [של שם הוי'] היא בחינת בינה – 'רחובות הנהר'²⁵, שיש לה אורך ורוחב כו'.

- אות ה"א צורתה היא קו למעלה ברוחב, והקוים שלמטה באורך. וגם ענינה של הה"א – בינה – היא הבנה והשגה, שמהנקודה של היו"ד – חכמה – מתפשט הגילוי באורך ורוחב בשכל האדם, להבינו על בוריו. וזהו כל ענין הבינה בנפש האדם, היינו, "שמתבונן בשכלו להבין דבר לאשורו ולעמקו, נקרא בינה" (תניא ריש פרק ג').

ובכדי להבין איזה ענין עם כח הבינה שלו לאשורו ועל בוריו צריך להעמיק דעתו בהאורך והרוחב של הענין שכלי. כלומר: ה'אורך' של איזה מושג הוא כאשר האדם ממשיך ומוריד את הענין למטה על ידי משלים ודוגמאות, כדי שיהי' נקל יותר להבינו ולהשיגו, דזהו כביכול שהאדם 'מאריך' את הענין שכלי שיהי' לו יותר אריכות, כי עכשיו הוא מובן לא רק לגדולי ההשגה, אלא גם לקטנים שאין ביכולת מוחם להשיג הענין כפי שהוא בפשיטותו עדיין

(כמו עד"מ גבי שלמה המלך שנאמר עליו שהיה אומר 'שלשה אלפים משל', ר"ל, שכל כך גדלה חכמתו עד שהיה יכול להוריד איזה ענין שכלי למטה מטה באמצעות משלים רבים, דכל משל היה מוריד את הענין למטה יותר).

וה'רוחב' של הענין כל הפרטים של הענין ואיך שמושג זה אמיתי בהרבה ענינים. לדוגמא: הסברא שכלית באיזה הלכה בהלכות כשרות יכול להיות אמת גם לגבי איזה ענין בדיני ממונות. דזהו כמו ההתרחבות של הענין שכלי, שהוא אמת במקומות רבים.

וזהו הטעם אשר בזהר נק' הבינה בתואר 'רחובות הנהר', כי וזהו עד"מ הערך בין טפה אחת של מים, ונהר גדול שמושך בהתרחבות ובאריכות גדולה. דהיינו, שהנקודה והטפה דחכמה, נמשכת ומתרחבת להיות האורך ורוחב דבינה ('רחובות הנהר').

[ופירוש הדברים בעבודת האדם הוא:]

דהיינו, ענין התבוננות בגדולת ה' – כל חד לפום שיעורא דיליה²⁶ – איך הוא 'בשמים ממעל ועל

(27) דברים ד, לט.

(28) זהר חלק א' יא, ב.

(29) – שני חברים שאינם מתפרדים. זהר חלק ב' נו, א. זהר חלק ג' ד, א. ועיין לקו"ת ספר דברים יב, ד.

(25) זהר חלק ג' (קמב, א).

(26) זהר חלק א' קג, א-ב.

שאם לא יהיה לו בחינת ביטול הנ"ל - דחכמה שלמעלה מטעם ודעת, אזי אפילו אם יתבונן בנדולת ה' בהרחבה כפי כחו, ויוליד מזה אהבה ויראה, [אעפ"כ] לא יהיה להם קיום אמיתי, ויפול ממדרגתו ח"ו.

[ומבאר הטעם מדוע אם לא יהי' לו בחי' הביטול דחכמה, אזי לא יהי' למדותיו קיום, ויפול ממדרגתו:]

כי "הַחֲכֵמָה תִּתֵּיָה בְעֵלְיָה"³⁰.

פירוש כתוב זה על פי פשטות הוא, שמי שיש לו חכמת התורה (שהוא ה'בעל' של חכמה), הרי זה מחיה אותו.

אך, לפי הפירוש הפנימי ביאור כתוב זה הוא, שבחינת החכמה מחיה את הבעל שלה (של בחינת החכמה), ולהלן יבאר מהו הבעל של החכמה.

- מכתוב זה משמע שבחי' החכמה דוקא יש בכוחה ליתן חיות וקיום, כפי שהובא לעיל שאם אין לאדם הביטול דחכמה אזי לא יהי' שום קיום אמיתי למדותיו. וממשיך לבאר הפירוש הפנימי בפסוק זה ומהי בחי' 'בעליה' של החכמה.

פירוש 'בעליה', דתרגום [של] 'בעל' [הוא] מרא ורבון^{31 32}.

דהיינו, אפילו מה שיש לו - לאדם המתבונן בכח הבינה שלו - בחינת ממשלה על הארה מבחינה זו - [דחכמה] - כי ההתבוננות בנדולת ה' בהרחבה ובעומק יש לה מעלה יתירה על בחינת ביטול שמבחינת חכמה הנ"ל³³, לפי שאין מחשבה

"פירוש: כי הנה, ההשתלשלות וההתהוות מאין ליש צריך להיות תמיד, כמ"ש בחינוך קטן -] תניא הקדמה לשער היחוד והאמונה], ולא מאין ליש גשמי בלבד, כמו ז' רקיעים וארץ כו', שצריכים להיות מתחדשים בכל שעה ורגע מאין ליש, שאילו הי' נפסק המשכת החיות בהם היו חוזרים לאין ואפס ממש כמו קודם ששת ימי בראשית, וכמ"ש באריכות בספר של בינונים חלק ב' [פ"א].

אלא כמו כן ממש גם בעולמות העליונים, ואפילו להיות בחינת חכמה ובינה, כמ"ש 'החכמה מאין תמצא' -] שצריך להיות התחדשות בחי' החכמה מאין ליש תמיד], וממנה נמשך בבינה, שנק' בחי' 'יש', 'להנחיל אוהבי יש' (לקו"ת פ' ואתחנן יב, ד).

נמצא, שבינה נחשבת ל'יש' ומציאות לגבי החכמה, ולכן, בכדי להיות התהוות בחי' הבינה (יש) מהחכמה (אין), צריך להיות בתמידות, וזהו ביאור דברי הזהר שחכמה ובינה הן 'תרין רעין דלא מתפרשין', כי הם בחינות אין ויש, והאין צריך תמיד להוות ולחדש היש, ולכן הם אינם מתפרדים לעולם.

לכן, צריך להיות גם באדם כך.

- בגלל שזהו המצב של חכמה ובינה כמו שהן למעלה בספירות העליונות בלי שום פירוד, לפיכך, צריך להיות גם באדם כך. כי ידוע שהאדם נברא בצלם אלקים, דהיינו, שנברא בצלם ודמות שלמעלה, וכפי שהענינים הם למעלה בעולמות עליונים, כמו כן צריכים להיות באדם התחתון.

[ומבאר מהו ענין יחוד התמידי שצריך להיות בין חכמה ובינה בנפש האדם:]

דהיינו, להתבונן ולהעמיק שכלו ובינתו באורך ורוחב, כפי אשר יד שלו ורוח בינתו מגעת.

- זהו ענין הבינה בעבודת האדם.

וליבטל אליו ולדבקה בו במסירת נפש ממש, בבחינת חכמה שלמעלה מטעם ודעת המושג.

- זהו בחי' חכ' בעבודת האדם.

[בנוסף למה שהובא לעיל שהטעם שצריך להיות יחוד בחי' חכמה ובינה בנפש משום שכך הוא למעלה, והאדם נברא בצלם אלקים - הנה, ממשיך לבאר כאן גם בעבודה מדוע צריך להיות תמיד יחוד בחי' חכמה ובינה בנפש האדם:]

(30) קהלת ז, יב.

(31) "על בחי' חכמה, להיות כי יש מעלה בבינה על החכמה, ומכל מקום, החכמה תחי' את הבינה שנק' בעלי, לפי שאם אין נקודה אין היכול" - סה"מ תרל"ג חלק ב ע' תמו.

(32) - משמע, שמי שמשתמש בכח החכמה הוא הרבון והשולט עלי' (הערת המגיה).

(33) (ועיין מ"ש ריש פרשת לך לך, בענין: ה"א דאברהם - ח"ל שם (במעלה הבינה על החכמה בזה שבבינה דוקא מלוכש בחי' עתיק ותענוג):

"אך הענין, מה שנתוסף לו ה', הוא ה' עילאה, ובוזוהר איתא גבי 'ועבד הלוי הוא' - 'הוא', דא עתיקא, שהתגלות עתיק הוא בבינה דוקא, ולא בחכמה. כי חכמה נק' 'עדן', ואין שם התגלות עתיק, כי עתיק הוא מקור התענוגים, והתענוג הוא למעלה מן החכמה, ובחכמה עצמה, שהיא בחי'

כמו כן הוא ברוחניות, דבהשגה לכד יכול ליפול ממדרגתו ח"ו, כ"א צריך להיות נקודת החכמה, שהוא הביטול שלמעלה מטעם ודעת המושג. כי חכמה היא אמת, ואמת הוא שאינו נפסק, דנהרות המכזבין, היינו, שנפסקים, ואמת הוא שאינו נפסק, היינו, שאינו משתנה, ולכן, ע"י החכמה הוא ג"כ הקיום דבחי' השגה דבינה.

וזהו 'החכמה תחיה בעליה', דבינה היא בעליה דהחכמה, והיינו, שעושה התרחבות בנקודה דחכמה, ומ"מ, החכמה תחיה בעליה, דקיום ההשגה הוא דוקא ע"י החכמה, שיהי' בה הביטול דבחי' חכמה (שאז אינו נפנה מהאמת, ער טרעט ניט אפ פון דעם אמת) " (ע"פ סה"מ עטר"ת ע' תרטו ד"ה זה).

[ועכשיו יבאר הנחיצות לבחי' בינה, וכיצד שאינו יכול להיות החכמה בלי הבינה:]

וגם אם יהיה לו בחינת נקודה זו [לבד], אם אין היכל – אינו כלום.

"דנקודה בלא היכל אינו מספיק, שצריך להיות [גם] השגה באלקות" (סה"מ עטר"ת ע' תרטו ד"ה זה).

כי "צריך להיות ג"כ בחי' בינה, שזהו ההשגה וההבנה באלקות, וכמ"ש 'וידעת היום והשבות אל לבבך כי הוי' הוא האלקים', שצריך להיות השגה והבנה כמה שיש ביכולתו להבין ולהשיג. וכתוב 'דע את אלקי אביך', שצריך להיות דעת והשגה, והוא ענין ההתבוננות באלקות" (ע"פ סה"מ עטר"ת ע' תריב-תריג ד"ה זה).

- ומזה נראה שחכ' ובינה הם אינן יכולות להיות זו בלי זו.

[ולפי כל זה שנתבאר עד כאן מסיק:]

ולפיכך, צריך להיות שתיהן כאחד, והם 'תריין ריעין דלא מתפרשין' למטה [באדם] כמו למעלה [בספירות העליונות].

- דהיינו, שצריך להיות הביטול דחכ', וההשגה דבינה בעבודת האדם תמיד, כמו שהוא למע' בספירות.

פרק ו

וא"ו וה"א דשם הוי' בנפש – מדות קדושות, וג' לבושי הנפש

תפיסא ביה³⁴, כי אם הארה כל שהוא מבחינת חכמה. אבל ההתבוננות – הרי המחשבה תפיסא בכולא.

- כלומר, כח החכמה של האדם תופס רק 'הארה כל שהיא' ממנו ית', ועדיין אין הענין האלקי ברור במוחו, אלא רק בבחי' נקודה לבדה, משא"כ ע"י כח הבינה יכול להשיג ענין אלקי, ובזה מאיר אצלו הענין בגילוי בנפשו.

ומזה אנו רואים שיש לכח הבינה מעלה יתירה על החכמה, ולכן נק' הבינה הבעל של החכמה.

[ועתה יבאר מדוע עם כל זה בחי' החכמה מחי' את 'בעליה' – בינה – דוקא:]

ואף על פי כן, הנה "החכמה תחיה".

- דהיינו, שיש מעלה בחכמה דוקא, שהיא הנותנת בבחי' הבינה ('בעליה' דחכמה) חיות וקיום.

[ומבאר כיצד החכמה נותנת חיות בבינה:]

ונקרא [בחי' חכמה] 'נקודה בחיכליה'³⁵, שהנקודה מחיה את ההיכל, שאם אין נקודה – אין ההיכל משמש כלום.

"היכלא בלא נקודה אינו מספיק, שצריך להיות בחי' ביטול דחכמה, וזהו ששומר בחי' ההשגה, דאם לא יהי' הביטול דחכמה יכול ליפול ח"ו ממדרגתו, וכמו בהשגה שכליות, אם לא ישמור את הנקודה יכול לילך בדרך עקלתון, שתהי' ההשגה לא אמיתית, הגם שיהי' בטעם וסברות שכליות, לא יהי' כלל כפי האמת, והנקודה היא השומר את ההשגה, דכאשר זוכר ושומר את הנקודה תהי' ההשגה אמיתית כו'.

נקודה, עדיין לא בא לידי גילוי [בחי' תענוג זה], כ"א בבינה, נקודה בחיכלא, 'נקבה תסובב גבר', שמקבלת הארת עתיקא . . . [כי יש לאדם תענוג רק כשמשיג ומבין הענין שכלי. משא"כ בבחי' חכמה אינו מבין הענין עדיין על בוריו, ולכן אין לו שום תענוג בן].

ועיין בעין חיים שער אבא ואימא פרק ב', שהבינה נק' 'אשת חיל עמרת בעלה' כו' – שמזה יש ללמוד מעלת בחי' בינה על החכמה, שהיא בבחי' 'עטרת' וכתר, דהיינו, למעלה במדרגה מבחי' החכמה)

(34) ראה תיקוני זהר בהקדמה (פתח אליהו).

(35) (עיין בזהר בראשית (ד' ו'). ובתיקוני זהר תיקון ה'. ועיין מ"ש סוף ד"ה 'כי אתה נר' בפרשת מקץ. ועל פי זה יש לומר דענין פך של שמן שמצאו כו' הנוכח שם, זהו ענין הנקודה שבחיכליה, כי שמן הוא חכמה עילאה, עיין שם)

[ועכשיו הולך ומבאר מהו בחי' הוא"ו דשם הוי'
בנפש האדם:]

ב. ובחינת וא"ו של שם הוי' – הוא בחינת נחל איתן.

[דהיינו:]

שמבחינת איתן הנ"ל – בחי' הביטול דחכמה, יורד בחינת נחל, [כלומר] בחינת המשכה למטה למקום מדות שכלב – שנחלקין [המדות] לשש בחינות, והוא בחינת וא"ו – שמספרו שש – להפכם לקדושה.

הוא"ו של שם הוי' בנפש האדם מורה על שש המדות, וכמרומו בזה שמספר אות וא"ו הוא שש.

ובפרטיות יותר ענינו של הוא"ו הוא גם ענין ההמשכה. וכנראה בצורת אות וא"ו, שהוא קו ארוך משוך למטה, ובראש כל אות וא"ו ישנה יו"ד, זאת אומרת שענינה של אות וא"ו בנפש האדם הוא ההמשכה למטה מהיו"ד דנפשו – בחי' הביטול דחכמה – לבחי' הוא"ו דנפשו – מדותיו (חסד, גבורה, תפארת וכו').

כלומר, ענין הוא"ו הוא להמשיך מהביטול דחכמה לתוך מדותיו, "להפכם לקדושה".³⁶

וזהו גם המשמעות הפנימית בזה שכתוב "וצדקה כנחל איתן" – נחל איתן הוא התפשטות (כמו נחל גשמי שמתפשט לארכו ולרחבו) בחי' איתן' – הביטול דחכמה כנ"ל) בששה מדות שיהי' בהם ג"כ הביטול דחכמה.

ביאור הדברים:

כל ענין המדות הוא רגש האדם, איך אני מרגיש אהבה לזה, או שאני ירא מזה. משא"כ במוחין לא נרגשת כ"כ מציאות האדם וישותו, כי בשעה שהאדם משכיל איזו חכמה, הוא נמצא כל כולו מונח בתוך הרעיון השכלי. ואילו במדות הוא להיפך, שמעורב בהם מציאות האדם, איך הוא מרגיש כלפי זה.

ומפני שמעורב בהם ישות האדם, לכן יתכן שיסתעפו מהן מדות רעות, דהיינו, שתמורת אהבת ה' יהי' אהבת ותאוה לדברים גשמיים, וכו'.

(36) לכאורה הביטוי "להפכם" כאן אינו בדוקא, או שהכוונה גם למדות דנה"ב (הערת המגיד).

אך, ע"י גילוי בחי' איתן' בתוך המדות – כלומר, שנמשך בתוך המדות הביטול דחכמה – נעשה אתהפכא חשוכא לנהורא', שיהיו כל מדותיו רק לה' לבדו – לאהבתו ית' וליראתו וכו'.³⁷

[וביאור בחי' הה"א אחרונה דשם הוי' בנפש האדם:]

ואחר כך [נמשך בחי' איתן'] **לכחינת ה' אחרונה** – בחי' מחשבה דבור ומעשה, שהם כנגד ג' קוין שבה' אחרונה, והוא בחינת תורה שבעל פה, **מלכות** – פה קרינן לה³⁸, ו'גדול תלמוד שמביא לדידי מעשה^{39, 40}.

(37) ובוזה גופא – במדותיו הקדושות – לא יהי' נרגש ומעורב בהם ישות ומציאות האדם כ"כ. כי, יכול להיות אדם שיש לו האהבת ה', ומ"מ, עדיין נרגש שזהו אני שאוהב או אני שירא. אבל ע"י המשכת הביטול דחכמה בתוך מדותיו הקדושות, גם בהם יהי' יותר בביטול ובלתי מורגשות.

(38) תיקוני זהר בהקדמה (פתח אליהו).

(39) קידושין מ, ב.

(40) (ענין נחל איתן' מבואר באגרת הקדש בסופו בד"ה 'וצדקה כנחל איתן', שהיא הארת חכמה עילאה, שיאיר בפנימיות הלב ליבטל ביחודו ית' בתכלית מעומקא דליבא.

וכן נתבאר בד"ה 'ככ"ה בכסליו': שפנימיות הלב מתאחדת עם המוח בבחי' 'תרין ריעין בו' [דלא מתפרשין].

וזהו ענין המבואר לקמן בפרשת נצבים בד"ה 'כי המצוה הזאת', כפי': "מעמקים קראתיך", [מעמקים] לשון רבים, כי יש עומק למעלה מעומק בו, 'תשובה' – תשוב ה' במילוי יו"ד. שהה"א היא בחי' תשובה עילאה, שהיא מעומק הלב, ומילוי היו"ד [של האות ה' (ה"י)] הוא בחי' תעלומות לב שבהעלם וכו'. והיינו, ב' יסודות ד'אבא ו'אימא – חכמה ובינה, כי 'יסוד אימא' – בינה ליבא' – זהו בחי' פנימיות הלב, עומקא דליבא. ו'יסוד אבא' – הוא הארת חכמה עילאה המאיר בפנימיות הלב, ונק' 'תעלומות לב' – שהוא למעלה אפי' מבחי' פנימיות הלב עצמה.

ונתבאר מזה ע"פ 'ביום השמיני שלח' הנ"ל.

ועיין לקמן ע"פ 'ושמתי כדכר': שבחי' אהבה זו הנמשכת מחכמה עילאה נק' 'אבני חפץ', שהיא עמוק עמוק בו, עיין שם.

והנה, 'חפץ' הוא פנימיות הרצון, וזהו ענין 'ועמך לא חפצתי', 'חפצתי' דייקא. והרצון הוא חיצוניותו [של בחי' חפץ], וזהו שרש בחינת 'נקודה בהיכליה', וכמ"ש בביאור האדרא מהאריז"ל (דף כ"ב ע"א), שבחי' 'גלגלתא' המקפת את המוח, זהו בחי' בינה, שהוא היכל לחכמה הננוחה בתוכה – כלומר: שרש ענין זה – דבינה הוא כמו היכל המקיף את נקודת החכמה שבתוכה – הוא משתלשל מזה שבחי' 'חפץ' – פנימיות הרצון – הוא הפנימיות של בחי' 'רצון' – חיצוניות הרצון, דהיינו, דחיצוניות הרצון כאילו מקיף וסובב את בחי' חפץ ופנימיות הרצון.

ועיין מ"ש לעיל סוף פרשת שלח, בפירושו: 'לי ראש'.

המעשה. כמו עד"מ אשה (שהיא בחי' מלכות) שמקבלת ההשפעה מהאיש, ועושה ממנה הוולד.

וזהו שמדריגת תורה שבע"פ היא בחי' מלכות, כי הרי הוא 'בעל פה', ו'פה' ודיבור ענינם הם בחי' מלכות. כי כשם שמלכות ענינה הוא לקבל מהספי' שלמע' ממנה, כך תורה שבע"פ מקבלת מתורה שבכתב.

ותלמוד תורה מביא האדם לידי מעשה – קיום המצוות, שגם ענינו של מעשה הוא מלכות, כמו שמעשה האדם מקבל מכל הבחי' שלמעלה ממנו, כלומר, שהוא עושה מעשיו כפי חיוב חכמתו, וע"פ רגשי לבבו. וכל זה קשור לה' אחרונה של שם הוי', שרומזת לבחי' המלכות.

וענין המשכת הביטול דבחי' איתן ('נחל איתן') לבחי' ה"א אחרונה בעבודת ה' הוא, שגם בתורה שבעל פה יהי' הביטול דבחי' חכמה.

דהיינו:

"ועל לשון חסידות הוא: דלהיות שתורה שבעל פה נתלבשה בענינים גשמיים, 'המחליף פרה בחמור', 'שניים או חזין בטלית', יכול להיות שלומד תורה וישכח על ה' נותן התורה, צריך להיות שיהי' לימוד התורה בביטול, שיוכור שזהו חכמתו ורצונו ית', ולא יהי' לו שום פני' בלימודו, רק ילמוד תורה לשמה בבחי' ביטול ממש כו'" (סה"מ עטר"ת ע' תרטז ד"ה זה).⁴¹

וענין בחינות אלו – שנתבארו ענינם לעיל] **הנרמזים בשם הוי'** – חכמה (יו"ד), בינה (ה"א), מדות (וא"ו), ומלכות (ה' אחרונה) – **הוא ענין קבלת התורה בדבור "אנכי הוי' אלהיך"**.

- דהיינו, שבשעת מ"ת באמירת הקב"ה 'אנכי הוי' אלקיך', נעשה בחי' הוי' – אלקיך ממש, ר"ל: כוחך וחיותך, בתוך פנימיותך (כנ"ל בתחילת המאמר). שכל הדרגות האלו

צורת אות ה"א היא שתי קוין מחוברים זה לזה, וקו אחד בפירוד מהם. וזה מורה על שלשת לבושי הנפש, מחשבה דיבור ומעשה. שתי הקוין המחוברים מורים על מחשבה ודיבור, כי הם קשורים בקשר אמיץ, כי כל מה שאדם מדבר מקודם חושב על זה באותיות מחשבתו, משא"כ לבוש המעשה הוא בנפרד לגמרי משתי הלבושים הראשונים, וכנראה בחוש, שמעשי האדם הם מחוצה לו.

(ואילו דיבור, אף על פי שיוצא מחוצה לו עד שהזולת יכול לשמעו, מכל מקום עדיין הוא מקושר עם האדם המדבר, וכדמוכח מזה שאותיות דיבורו קיימים כל זמן שהאדם מדבר בפועל, משא"כ אחרי שפוסק מלדבר אזי אין עוד דיבור. אך מעשה האדם, אפילו אחרי שעשה איזה דבר, כגון שבנה בית וכיוצא בזה, הרי הוא עדיין קיים אף בלי פעולת האדם).

והה"א של שם הוי' הוא כנגד ספירת המלכות. שכל ענינה של ספי' זו הוא שמקבלת וכונסת בתוכה ההשפעה מהספירות שלמעלה הימנה, ומורידה את השפעתם לעולם

והנה, חכמה – מקורה ב'חכמה סתימאה', וזהו שהאבה הנמשכת מחכמה נקרא 'אנכי חפץ' כו', וזהו ענין 'תעלומות לבו' [הנ"ל].

וה"ש בזה בשלח (דף ס"ג ע"ב) בפי' "ממעמקים" – עומקא דכולא, עומקא דבירא'. שהם ב' יסודות דאבא ואימא, נקודה בחיכליה' כו'.

דהיינו, חכמה עילאה שבפנימיות הלב, תשוב ה' במילוי יו"ד, ועל ידי זה מעורר גם כן למעלה בחינת 'ממעמקים', שהוא בחינת 'גלגלתא', וחכמה הננוה בתוכה, בחינת "מאד עמקן מחשבותיך כו' [הוי']", שהם שרש ומקור בחי' 'נקודה בחיכליה' כנ"ל – דהיינו, בחי' 'חפץ' ו'רצון' כנ"ל. כלומר, עי"ז שאנו מעוררים בנפשינו בחינות אלו (בחי' י"ה), בזה מתעורר למעלה ג"כ שרש בחינות אלו, כי 'באתערותא דלתתא, אתערותא דלעילא'.

וזהו 'בשעה שישאל עונין אמן יהא שמיא רבא מברך, הקב"ה מנענע ראשו', וכדפי' לקמן [במאמר דידן:] יהי שם י"ה רבא, שיגדל בחי' שם י"ה, דהיינו, גילוי חכמה ובינה, בחי' 'נחל איתן' כו' – שיומשך מהביטול דחכמה (איתן) המשכה (נחל) למטה לבחי' ו"ה דנפשו. לכן, על ידי זה – התעוררות והמשכת בחי' י"ה בנפשך נמשך מלמעלה התגלות רצונו וחפצו ית' – שהם שרשם ומקורם דבחי' חכמה ובינה דנפש האדם, כמו שנת"ל, בחינת 'ממעמקים קראתיך', 'מאד עמקן מחשבותיך' כו' – שנתבאר ענינם ומדריגתם לעיל.

ועיין עוד מענין 'איתן' בזה פרשת ויחי (דף ר"ל ע"ב).

ובסבא דמשפטים (דף ק"י סוף ע"א): 'אית משכיל לעילא' כו'. (וע"ב).

ובפרשת תרומה (דף ק"ע ע"ב).

ובפרשת אחרי (דף ס"ו סוף ע"ב), ובמקדש מלך שם)

41) ומוסיף שם ע"פ הביאור הנ"ל פירוש פנימי במה דכתיב "והאיתנים מוסדי ארץ", וז"ל: "איתנים" אותיות תנאים, והם 'מוסדי ארץ' – תורה שבעל פה, שממשיכים בחי' 'איתן' בתורה שבעל פה. דהתנאים היו סמוכים איש מפי איש עד משה רבינו ע"ה, וכל דבריהם היו דברי קבלה שקבלו איש מפי איש עד משה שהי' המקבל הראשון. . . ולהיות שהיו סמוכים זה מזה עד משה, ומשה הוא בחי' חכמה, בחי' 'איתן', ע"כ המשיכו בלימודם בחי' 'איתן' בתורה שבעל פה, וזהו 'והאיתנים מוסדי ארץ', שהמשיכו בחי' 'איתן' (סה"מ עטר"ת ע' תרטז ד"ה זה).

של שם הוי' נמצאים בפנימיות נפשם של כל ישראל משעת מ"ת.

וזהו הפירוש ע"פ חסידות במה שנאמר אצל האבות "ושמי הוי' לא נודעתי להם", דהיינו, שעד מ"ת בחי' זו דשם הוי' לא נתחבר ('נודעתי', לשון דעת והתקשרות) בבחי' פנימיותם. ודוקא משעת מ"ת ואילך נעשה בחי' זו בבחי' פנימיות דבני"י (בבחי' 'אלקיך' ממש).⁴²

ועל פי כל הנ"ל מתורצת הקושיא מתחילת המאמר – "איך יש בחי' שם הוי' בתוך כל או"א מישראל".

[ועל פי הביאור דלעיל בענין בחי' שם הוי' בנפש האדם, ממשיך לבאר המשמעות הפנימית במאמר רז"ל:]

וזהו שאמרו רז"ל גבי עופר בבטן אמו: 'נר דלוק על ראשו, ומלמדין אותו כל התורה כולה'.⁴³

ובזה יובן מה שאמרו רז"ל שהתינוק בבטן אמו מלמדין אותו כל התורה כולה, ואח"כ משכחין ממנו, כיון שהגיע זמנו להוולד בא מלאך וסטריו על פיו.

ולהבין למה מלמדין אותו, רק כדי שאח"כ משכחין אותו ממנו? ועוד יש להבין, מהו ענין 'נר דלוק על ראשו'.

'נר דלוק' – הוא בחינת יו"ד שבשם הוי'.

כי, 'נר דלוק' הוא כמו הנקודה דחכמה, שנתבאר לעיל שהוא טבע הביטול בנפש האדם, שתמיד רוצה להסתלק למעלה לשרשה ומקורה, וכמו עד"מ טבע הנר, שתמיד מסתלקת למעלה (לולי הפתילה שבה נאחזת האש).

'ומלמדין אותו כל התורה' – הוא בחינת ה"א אחרונה שבשם.

וענין 'מלמדין אותו כל התורה' הוא בחי' ה"א אחרונה דשם הוי', כדלעיל שענינה דתורה שבעל פה הוא בחי' ה"א אחרונה דשם הוי'.

(42) ע"פ הגהת הצ"צ בהקיצור שבסוף הדרוש.

ולהעיר מהכתוב "כי חלק הוי' עמו", דביאורו ע"פ חסידות הוא, שנשמת כל אחד מישראל היא חלק משם הוי', דהיינו, שאפי' בטבע נפשות ישראל יש בחי' שם הוי' (אפי' לפני מ"ת). אבל אז לא הי' בחי' זו בתוך פנימיות נפשיותם, אלא בחיצוניותם. וע"י מ"ת נעשית בחי' זו מהותם ועצמותם ממש (עיין בקיצור שבסוף הדרוש (אות א') בהגהת הצ"צ ע"פ מאמר ד"ה זכור ושמו).

(43) נדה ל, ב.

[ונעכשו מבאר מהו הפירוש הפנימי בדברי רז"ל

אלו:]

לומר לך: שכל הענין מבחינות אלו שבשם הוי' – מיו"ד עד ה"א אחרונה – 'מלמדין אותו' – כעודו בבטן אמו, כדי להיות לו אחר לידתו וצאתו לאויר העולם יותר בנקל תפיסת וקליטת הבחינות האלו במוחו ולבו, ולצאת מהעלם אל הגילוי.⁴⁴

כלומר:

(44) (ועיין מ"ש מזה ע"פ 'שחורה אני ונאווה' בשיר השירים [לקו"ת ח, ד]:

"כמ"כ התורה נמשכה מבחי' 'חכים ולא בחכמה ידיעא', ונשתלשלה למטה עד שיוכל להיות מלוכשת בגשמיות, וע"כ נקרא 'נובלות' – 'נובלות חכמה שלמעלה תורה'. וכמו הטפה שנתגשמה בו, ונקלטת בבחינת כלה, דהיינו, בנשמות ישראל, שלומדים התורה בעוה"ז – דהיינו, שהתורה נקלטת בהם]. לכן, הנשמות קודם שנבראים, בעודם בבחינת עיבור במלכות דאצילות – 'בטן אמו', כידוע שאשה היא בחי' מלכות], מלמדים אותה כל התורה, ואח"כ בא מלאך וסטריו בו, כדי שע"י יגיעו [למעלה] יחזור ללימודו, שהוא קליטת הטפה עד"מ, שהוא התורה כמו שהיא למטה".

ובפרשת שלח ע"פ 'זהה לכם לציצית' [לקו"ת מר, א] – וזהו "משכני, אחריו נרוצה, הביאני המלך חדריו" בו, וכמו שנתבאר שם:

"ובזה יובן מאמר רז"ל שהתינוק בבטן אמו מלמדין אותו כל התורה כולה, ואח"כ משכחין ממנו, כיון שהגיע זמנו להוולד בא מלאך וסטריו על פיו. ולהבין למה מלמדין אותו, ואח"כ משכחין ממנו? אלא, לפי שצריך להאיר בו אור ה' כדי שיהיה יראהו על פניו, ואהבת ה' ופחדו בלבו, לפיכך, מלמדין אותו כל התורה כולה – שהיא בחי' המקיפים – וממנו יאיר לו אור ה' וכח אהבה ויראה. ואח"כ משכחין ממנו בכדי שתהיה זאת עבודת האדם לבחור בטוב. וכמאמר 'פתחי לי וגו'. אך, הארת התורה שהאירה הארה גדולה ועצומה בנשמתו בטרם שנתלבשה לגמרי בגוף החומר, היא הנותנת כח ועוז שמאיר בה אור התורה אחר שנתלבשה בגוף החומרי, שתוכל להפכו – הגוף החומרי] מחשוכא לנהורא בו, ע"י הארת אור האהבה ויראה המאירים מהתורה, כי הרשימו נשאר מהארה הנ"ל שיאיר לו אור האהבה מתוך הרשימו שנשאר אחר השכחה.

(וזהו "משכני, אחריו נרוצה, הביאני המלך חדריו", דמשכני' לשון להבא, ו'הביאני' לשון עבר, והל"ל 'תביאני' – עם אות ת' בתחלת התיבה, בלשון עתיד]. אלא הפי': כי 'חדר' – 'הביאני המלך חדריו' ר"ת חסד דין רחמים, וזהו 'ובדעת חדרים ימלאו', כי הדעת הוא המחבר וממשיך התפשטות המוחין בהמדות. והדעת והמדות האלו, מהם נמשך הלכות התורה – כשר ופסול בו, כמ"ש בסש"ב בהקדמה. וגם, כי התורה היא 'מפתחות הפנימיות', וזהו ענין 'חדריו', היינו, 'בתי גוא'. וזהו 'הביאני' לשון עבר – שהמלך הקב"ה כבר הביא אותי לחדריו]. דהיינו, כשהנשמה היתה למעלה טרם ירידתה בגוף, שמלמדין אותה כל התורה כולה, והן הן 'חדריו', ולכן, עי"ז גם אח"כ כשנתלבשה בגוף החומרי, עכ"ז 'משכני' ע"י שכבר 'הביאני' בו, ונשאר רשימו בו [מהתורה שלמד הנשמה קודם ירידתה]"

אמרו רז"ל 'שבזמן הגלות אין השם שלם'.⁴⁸ דהיינו, הגם שמבואר עד כאן בחי' שם הוי' בנפש האדם, ומהי

הכסא להיות ושכנתי בתוכם. והיינו בבחי' כסא באל"ף שאלופו של עולם שורה. משא"כ בהסתלקות האל"ף נעשה כס מלשון כסוי. והתכסות זו היא על שם י"ה. כי בכל אחד ואחד יש שם י"ה. כמ"ש עזי חמרת יה ויהי לי לישועה. כי הנה ה"א הוא בחי' התפשטות אורך ורוחב כוי. והוא בחי' התפשטות והמשכיות אור אין סוף ב"ה להיות פוכב כל עלמין וממלא כל עלמין. והי"ד הוא בחי' צמצום ישת חשך סתרי שכדי להיות התפשטות המשכה להיות ממלא וסוכב כ"ע אפי' עולמות עליוני' אין ערוך כוי. וכמשל טפה נגד ים אוקיינוס ויותר מכן לאין קץ כוי. ולכך הוצרך להיות בחי' צמצום תחילה ואח"כ התפשטות כוי, ולכן בתמונת האותיות בכתבת שם הוי' תמונה ה' ראשונה של שם היא ג"כ עד"מ שמתחילה עושין הי"ד ואח"כ ממשיכי' ממנה לרוחב ואורך למטה כוי. ובחי' זו נמשכה בכל אדם להתכונן בגדולת א"ס ב"ה איך שהוא ממכ"ע וסוכ"ע ואיך שכל זה אינו אלא בחינת צמצום כי אין ערוך כוי. ומה ישוב לאהבה את ה' ולדבקה בו ממש בבחינת אהבה העליונה. והיינו המשכת הוי"ו להיות בחינת ו"ה. אבל עמלק הוא כס י"ה שהוא המכסה על בחינת י"ה שלא יתגלה בבחי' ו"ה שלא יוליד האהבה בהתגלות לבו. שאף שלבבו יבין את כל זאת לא תתפעל הנפש ולא יאיר בה אור האהבה מחמת שנעשה מחיצה של ברזל המפסקת ומונעת את האור.

והעצה היעוצה לזה הנה במלחמת עמלק כתיב ויאמר משה

וגו' בחר לנו אנשים. לנו דוקא שלכבוש מלחמת עמלק צריכים אנשי משה דוקא ובחי' משה הוא כמ"ש ונחנו מה בחינת בטול והתכללות לגמרי באו"ס ב"ה. והנה כל התורה על שמו נק' תורת משה. תורה צוה לנו משה וגו'. והיינו שיהיה כל דרכי התורה והעבודה ע"פ בחינת משה. וכמארז"ל כל האומר איז לי אלא תורה אפי' תורה אין לו. רק שצריך להיות תורת משה בבחינת בטול באו"ס ב"ה לגמרי".

וע"פ 'זכור את אשר עשה לך עמלק' [תו"א פד, ב] (כל מאמר מבאר ענין זה, מהו קליפת עמלק, ואיך מבטלים אותו, ורק נצטט כאן תחילת הדרוש):

"הנה כתיב מלחמה לה' בעמלק מדר דר שאין השם שלפ ואין הכסא שלם עד שימחה זרעו של עמלק. ומלחמה זו היא בכל דור דור בבחי' כל נפש מישראל. כי הנה בכל דור דור ובכל יום ויום חייב אדם לראות א"ע כאלו יצא ממצרים. ולכן, מזכירין יציאת מצרים בכל יום בוקר וערב. שבחי' יציאת מצרים הוא בכל נפש מישראל בכל יום, ואחר יצ"מ עומד' לנגדו מלחמ' עמלק, כמ"ש 'אשר עשה לך עמלק בדרך בצאתכם ממצרי', וכת' 'אשר שם לו בדרך בעלותו ממצרים'".

ובמגילת אסתר בדרוש הראשון שעל מאמר רז"ל 'חייב אינש לבסומי בפוריא' (

48) מובא בכאן מאמר רז"ל זה במקום אחר (סוף פ' בשלח) עם דברי רש"י:

אמרו רז"ל על הכתוב ויאמר כי יד על כס י"ה מלחמה לה' בעמלק מדור דור: "ידו של הקב"ה הורמה לישבע בכסאו להיות לו מלחמה ואיבה בעמלק עולמית. ומהו 'כס' ולא נאמר 'כסא', ואף השם נחלק לחציו? נשבע הקב"ה שאין שמו שלם, ואין כסאו שלם עד שימחה שמו של עמלק כולו. וכשימחה שמו, יהיה השם שלם והכסא שלם, שנאמר 'האויב תמו חרבות לנצח', זהו עמלק שכתוב בו 'ועברתו שמרה נצח', 'וערים נתשת אבד זכרם המה', ומהו

זה שמלמדין התינוק בעודו בבטן אמו כל הבחינות האלו בשם הוי', זהו כדי שיהי' בבחי' כלי ראוי לתפוס ולקלוט בתוכו הבחינות האלו שבשם הוי'. וגם, שיהי' בנקל לו לגלות בחי' אלו מהעלמם בתוך נפשו פנימה לגילוי בעבודה בפועל.⁴⁵

דהיינו, שיהי' לו קל יותר לגלות בחי' הביטול שלו שלמע' מטו"ד (גילוי בחי' יו"ד של שם הוי' שבו), ולהתבונן בגדולת א"ס ב"ה (גילוי בחי' הה"א שבו), ולהמשיך ההתבוננות הזאת למדותיו להפכן לקדושה (גילוי בחי' הוא"ו שבו), ועד שיהי' קל לו להביא כל זה לפעול על המחשבה דיבור המעשה שלו, שיהיו כולם לה' לבדו (גילוי בחי' הה"א אחרונה שבו).

פרק ז

הפירוד שיכול להיות בין י"ה לו"ה בנפש האדם, מסיבת תאוות היתר

ג. אך, אמרו רז"ל⁴⁶ שבזמן הגלות אין השם שלם בוי'.⁴⁷

45) "ואח"כ משכחין ממנו, בכדי שתהיה זאת עבודת האדם לבחור בטוב" (לקו"ת מד, א – מצוין בהגהת הצ"צ כאן).

46) ראה תנחומא סוף פרשת תצא. רש"י סוף פרשת בשלח. ועיין בעין חיים ריש שער הקליפות פרק א. וראה לקו"ת פ' נצבים נא, ג.

47) (עייין מ"ש מזה ע"פ 'ועשית ציין' [תו"א פג, א"ב] (ביאור קליפת עמלק בנפש האדם, ואיך היא מפרידה בין אותיות שם הוי' בנפש, ומהו תיקונו):

"והנה עיקר המסך המבדיל ומחיצה המפסקת הוא ראשית גוים עמלק. שהוא ראש לשבעה גוים. וכתבי' מלחמה לה' בעמלק מדר דר אפי' בזמן הזה שלא שייך מלחמת עמלק בגשמיות. מ"מ ברוחניות הנפש יש בחי' עמלק והיינו בחי' גסות הרוח בחוצפה וגבהות כמ"ש אם תגביה כנשר וגו' וממנה באות מדות רעות מביח ומבחוץ. מבית בפנימית הנפש גסות הלב ונצחנות וכיוצא בהן. ומבחוץ בבחי' חיצונית ההנהגת הגוף בפו"מ ברדיפת הכבוד ומלבושי בגדי כבוד ותפארת ולהתנהג בכבוד ותפארת וכיוצא בהן. ועל כוונה זו נעשו בגדי כוונה לכבוד ולתפארת לאהרו ולבניו וגו'. להיות בחי' אתהפכא מן היש ולגרמיה שהוא בחי' עמלק שהוא עניו הגדלת היש בכל דרכיו והנהגותיו. וכך היתה מדתו של עמלק בזמן משה שהרי ישראל לא באו להלחם אותו ולא שמו לבם אליו רק הוא והאותות והמופתים שלא הי' יכול לסבול שיהיה איזה דבר גדול מבלעדו. וככה הוא בכל אדם שלא יוכל לסבול מי שיהיה גדול ממנו בעיני אלהים ואדם כוי. ועכ"פ שלא יהיה הוא קטן ושפל. לכו מיפה עצמו במלבושי כבוד כוי. והנה בבחי' זו של עמלק נאמר כס י"ה שאין השם שלם ואין הכסא שלם. כסא הוא השראת המלך היושב על

כן, דיש דבר המפסיק שמחמתו אין התבוננותו פועלת להוליד מדות קדושות בליבו.

[נממשיך לבאר מהי הסיבה שאינן פועלים על מדותיו:]

והיינו, בסיבת הגלות.

- כמו שהובא לעיל שבזמן הגלות אין השם שלם, היינו, מפני סיבת הגלות אין בחי' י"ה של שם הוי' פועלים ונמשכים להיות בחי' ו"ה של שם הוי'.

[והולך ומבאר מהו ענין הגלות הזה בנפש האדם:]

שמלובש בתאות וענינים גשמיים.

"דהנה, הסיבה מה דבחינת כס י"ה [שיש בחי' כסוי והעלם המפסיק בין אותיות י"ה וו"ה], הוא מפני ההעלם והסתר דתאוות ורצונות זרות, שזה גורם בחי' הכסוי למעלה המבדיל בין בחי' י"ה לו"ה" (סה"מ עטר"ת ע' תריט שם), וממילא גם גורם פירוד בנפשו פנימה בין י"ה לו"ה.

[מבאר כיצד מתקנים גלות זה, לבטל ההפסק בנפשו שאינו מניח להיות נמשך מי"ה לו"ה:]

ועל זה נאמר "וּמְלָתֶם אֶת עֶרְלַת לְבַבְכֶּם וְגו'⁵⁰

"העצה לזה [להסרת ההעלם על בחי' י"ה, ושיומשך מי"ה לו"ה] הוא מ"ש 'ומלתם את ערלת לבבכם' (סה"מ שם), וכפי שיתבאר לקמן.

פרק ח

התיקון לפירוד זה בין י"ה לו"ה ע"י מילת ערלת הלב, מצד האדם, ומלמעלה

וביאור הענין⁵¹:

- לבאר מהו ענין זה של 'מילת הלב' שמסירה העלם זה, וכיצד על האדם לעשות עבודה זו:

המשמעות של כל אות דשם הוי' בנפש האדם, אך, אפשר להיות מצב (כגון בזמן הגלות) שאין שמו של הקב"ה בשלימותו.

וממשיך לבאר הפירוש בזה על פי חסידות:

והיינו, שאותיות ו"ה [של שם הוי'] הם מפורדים מאותיות י"ה.

- וזהו הפי' ב'אין השם שלם', כי הוא בפירוד. והטעם לפירוד זה בשם הוי', הוא מסיבת הגלות, כפי שהולך ומבאר.

והענין בעבודת ה' הוא⁴⁹:

- לבאר ענין זה ש'בגלות אין השם שלם' בעבודת ה', דהיינו, שיש פירוד בין בחינות י"ה לו"ה בנפש האדם, וכל זה הוא מסיבת הגלות בנפשו פנימה.

שאף על פי שמתבונן ומעמיק בגדולת ה' - עם כח הבינה שבנפשו (ה"א, כנ"ל).

ומעמיק דעתו בבחינת פטול אליו ית' בבחינה שלמעלה מהדעת - עם כח החכמה שבנפשו (יו"ד).

עם כל זה [הביטול דחכ' וההתבוננות דבינה] אינן פועלים להיות נמשך בלב להפך המדות אהבה ויראה בהתגלות הלב ברשפי אש ותשוקה לה' לבדו.

וזהו הפירוד בין אותיות י"ה לו"ה בנפש האדם, שאף על פי שהאדם מפעיל כוח החכמה והבינה שבנפשו, אף על פי כן, אינן פועלים להיות נמשך בלב האדם, שהוא אות וי"ו כנ"ל, להפוך המדות של נפשו הבהמית לקדושה, היינו, להיות בהתגלות הלב רשפי אש ותשוקה אליו ית' לבדו.

שכן בדרך כלל כאשר האדם מתבונן ומעמיק דעתו בגדולת ה', במילא נולדים מדות בליבו, אהבה ויראה אל הקב"ה, כי לאחר שבא להכרה ברורה במוחו בגדולתו ית', הרי רוצה להתקרב אליו ית' בכל ליבו ונפשו. אבל כאן אינו

אומר אחריו? 'הוי' לעולם ישב', הרי השם שלם, 'כונן למשפט כסאו', הרי הכסא שלם."

(49) לביאור ענין זה ראה של פרשת זכות בתו"א, ובעוד מקומות המבארים מצות מחיית עמלק.

(50) דברים י, טז.

(51) להבא לקמן ראה תו"א פ' לך לך ד"ה בעצם היום הזה, המבאר ענין הברית מילה על פי פנימיות הענינים ובעבודת ה' של כל אחד ואחד (ובחסידות מבוארת על מאמר זה).

- דהיינו, שבכדי להסיר את ערלת הלב המונעת פעולת התבוננות המוח יש צורך בעבודת התשובה, שהאדם ישוב אל עבודת ה' בכל ליבו, ויצא מהתאוות שלו, "להכרית ולהפריד התאוות גשמיים ורצונות זרות [מליבו]" (סה"מ שם).

כי 'עונותיכם מבדילים ביניכם לבין אלקיכם' – וענין עון הוא לא רק עבירות כפשוטו, אלא משמעו גם מלשון עקום ועיוות, דהיינו, שהאדם מעקם ומעוות את דרכו לילך בשרירות לבו, בתאוות היתר. ואפי' עוונות כגון אלו 'מבדילים' בין האדם לה', וממילא גם גורמים הבדלה והפסק בין בחי' י"ה לו"ה בנפשו, שלא יהי' הפיכת המדות לה' לבדו.

וזהו גם משמעות הכתוב 'ונרגן מפריד אלוף', שעל ידי שהאדם שקוע ועסוק בתאוות נפשו, הרי הוא מפריד את עצמו מאלופו של עולם ('מפריד אלוף'), כי אז אינו יכול להתקרב אל ה' באהבה ויראה, כי ישנו דבר המפסיק בין התבוננות מוחו ורגשי לבבו.

[עד כאן נתבאר שע"י עבודת האדם לעקור את התאוות הגשמיות שלו (מילת ערלת הלב), עי"ז הוא מסיר הכיסוי על לבו, וממילא תוכל להתעורר אצלו אהבת ה' בלבו.

וכאן יבאר שכל זה הוא רק התעוררות אהבת ה' שבחיצוניות לבו, שהיא האהבה שע"פ טעם ודעת, בהתבוננותו בגדולת א"ס ב"ה. ולהלן יבאר כיצד מעוררים בחי' אהבת ה' בפנימיות נקודת לבו, שהיא אהבתו העצמית להקב"ה. וזהו שממשיך:]

אך, בענין התגלות עצמיות האהבה יש ב' בחינות⁵⁴:

בחינת חיצוניות הלב.

- וזהו האהבה שנתבאר ענינה עד כאן, דהיינו, אהבת ה' שמתעוררת בלב האדם על ידי התבוננות בגדולתו ית', ואיך שבשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד.

"חיצוניות הלב הוא הנלקח מן הדעת והתבוננות בגדולת ה', כל חד לפום שיעורא דיליה, ולפי שכלו והשגתו באור אין

כי, הנה, כתיב "ומל' ה' אלקיך את לבבך"⁵². וצריך להבין, דמשמע שבחינת מילה זו - שמסירה את ההפסק בין י"ה לו"ה, יהיה מאת ה' לבדו, והרי נאמר "ומלתם וגו'" [את ערלת לבבכם]!!

- שמשמע שתלוי באדם למול את לבבו ('ומלתם' אתם בעצמכם), ולא בהקב"ה! ?

אך הענין:

- לבאר סתירה זו בין הכתובים:

[ותחילה יבאר מהו תוכן ענינו של ערלה זו על הלב (שצריך האדם למול אותה):]

כי בחינת הערלה החופפת על הלב, דהיינו - ענינה הוא, בחינת תאוות ועניינים גשמיים המונעים ומפסיקים בין שם י"ה לו"ה, שלא יהיה התגלות האהבה [בלב האדם מן ההתבוננות במוחו].

- דהיינו, כמו הערלה שמכסה ומפסיקה, כך תאוות ועניינים גשמיים מונעים ומפסיקים שלא תומשך ההתבוננות (ו"ה) בלב (ו"ה).

כי מי שימלא תאוות לבו וכריסו, ממילא נעשה לבו אטום ומלא עם רצונות זרים. ולב האדם הוא מוגבל (כמו שאר כחות נפשו), ואין מקום בליבו לרצונות זרים וגם לאהבה אלקית. וכלשון החובות הלבבות בשער האהבה: כשם שלא ישכנו האש והמים ביחד, כך לא ישכנו אהבת עוה"ז ואהבת ה' בלב האדם. ולפיכך, אפי' אם הוא מתבונן במוחו ומעמיק דעתו בגדולת ה', לא יוליד בליבו שום אהבת או יראה להקב"ה, כי ליבו כבר 'תפוס' באהבת העולם הזה ותענוגיו.

וזהו שבזמן הגלות – כאשר שאדם הוא שקוע בתוך תאוותיו, עד שהוא במאסר וגלות מחמתם, שאינו יכול לצאת מהם – אין השם שלם, שאין המוחין (י"ה) נמשכים במדות (ו"ה) להוליד אהבת ה' ויראתו.

[ומעתה יבאר כיצד עושים ופועלים מילה זו להסיר כסוי זה שעל ליבו:]

אין הדבר תלוי אלא בתשובה, כאמור "עונותיכם מבדילים וגו"⁵³, וכתיב "ונרגן מפריד אלוף בו"⁵⁴.

⁵⁴ משלי טז, כח. ראה מפתח ענינים לחסידות לביאור פסוק זה.

⁵⁵ לביאור ענין ב' בחינות הלב ראה לקו"ת פ' בלק ריש פרק ב' ד"ה מי מנה עפר יעקב, במה שכתוב 'יחד לבבינו'.

⁵² דברים ל, ו.

⁵³ ישע"י נט, ב. ראה באגרת התשובה בביאור כתוב זה.

תוך פנימיות נקודת לבו שלו, מעצמותו ומהותו, ושכל חייו תלויין בזה.⁶⁰

"ואית רצון" – שהוא למעלה מן הטעם והדעת. [ולמשל:] שלפעמים אדם רוצה בדבר שאפילו יבואו כל אדם ויראו לו בשכלם ותבונתם שאין לעשות כן, אף על פי כן, לא יאבה ולא ישמע להם, מפני עקשותו בדבר, והוא הרצון שלמעלה מן הדעת, שאין הדעת פועל בו שום פעולה" (לקו"ת פ' ואתחנן ד"ה ענין ק"ש אחד ואהבת).

"ועל דרך משל כמו במילי דעלמא לפעמים יש ענין גדול מאד מאד שכל חיות האדם תלוי בו ונוגע עד נקודת פנימיות הלב ועד בכלל, וגורם לו לפעמים לעשות מעשים ולדבר דברים שלא בדעת כלל" (אגרת הקדש סימן ד', ע' קה) – מצויין בהגהת הצ"צ כאן).

באהבה זו שבאה ונובעת מנקודת פנימיות הלב אין "הרגש האהבה", דהיינו, שאין אהבה זו כגון אהבה רגילה שהאדם מרגיש תשוקה וצמאון להתקרב אל ה', אלא היא בבחי' ביטול לגמרי, כמו בן שנמשך אל אביו בטבעו, כי הבן נמשך מאביו, 'ברא כרעא דאביו', ולכן נמשך אל אביו בדרך ממילא, בלי להרגיש את האהבה כלל, רק כמו טבע שאי אפשר להיות באופן אחר.

הטעם שאהבה זו היא כאופן כזה הוא, מפני שהיא באה מנקודה עצמיות, מעומקא דליבא, כלומר, מהארת אור אין סוף ב"ה שבנפשו, ומכיוון שכן, הרי האדם נמשך אל ה' בטבעו למעלה מטעם ודעת (שאינן אהבה זו תולדת ופרי התבוננות האדם, אלא היא טבע טבוע בנפשו) בביטול מוחלט.

וזה הבחינה [- האהבה בבחי' פנימיות הלב] **היא מבחינת 'נחל איתן' המשמשות לעתיד- כדלעיל, שאותיות א' י' ת' נ' משמשות לעתיד, כמו אפעל, יפעל וכו'.**

והיינו [- מהו הטעם לזה שאהבה זו הוא כ"כ גדול], לפי שבחי' נקודת פנימיות הלב היא למעלה מבחי' הדעת המתפשט ומתלבש במדות שנולו מחב"ד כנודע, רק היא בחי' הארת חכמה עליונה שלמעלה מהבניה והדעת, ובה מלוכש וגנח אור ה' ממש, כמ"ש 'ה' בחכמה' כו', והיא היא בחי' ניצוץ אלקות שבכל נפש מ"שאל" (

60) ע"י גם כן בלקו"ת פ' ואתחנן ד"ה ענין ק"ש אחד ואהבת לביאור ענין אהבה זו שהיא נובעת מבחי' יחידה שבנפש, ובידי חסידישע פרשה' שם מביא משל לענין אהבה זו מנפש החיונית, שהיא כמו לדוגמא אם האדם נידון להריגה, הרי זה נוגע בעצם נפשו ממש, עיין שם.

סוף ב"ה, כך מעורר את האהבה בלב" (לקו"ת פ' בלק ד"ה מי מנה פ"ב).⁵⁶

"כמו על דרך משל בגשמיות בנפש המשכלת, ענינים הצריכים לגופו, איך שטוב לפניו משא ומתן זה, [משום] שיש בו ריוח, ועל כן [- על פי טעם זה], נפשו חושק ומתאוה ורוצה לעשות כן" (לקו"ת פ' ואתחנן ד"ה ענין ק"ש אחד ואהבת).

ובחינת פנימיות נקודת הלב.

פנימית נקודת הלב היא בחינת 'אהבה רבה' שלמעלה מהטעם והדעת, ובאה מלמעלה בבחינת מתנה, כמ"ש "עבודת מתנה אתו את פהונתכם"⁵⁷.

[והולך ומבאר מהו ענין בחי' פנימיות נקודת הלב:]

דהיינו, שיתגלה אהבתו כל כך עד שתהיה בחינת ביטול לגמרי, ולא יהיה הרגש האהבה⁵⁸, מפני שהיא נקודה עצמיות מעומקא דליבא, כמ"ש במקום אחר⁵⁹ המשל מענין אדם – אם נוגע אל

(56) עוד בביאור ענין חיצוניות הלב: "חיצוניות הלב" – היא התלהבות המתלהבת מבחי' הבניה והדעת בגדולת ה' א"ס ב"ה להתבונן בגדולתו ולהוליד מתבונה זו אהבה עזה כרשפי אש כו'" (אגרת הקדש ע' קה, א).

(57) במדבר יח, ז. וזהו לשון התניא בביאור ענין אהבה זו (אגרת הקדש סי' יח, מצויין בהגהת הצ"צ):

"דהיינו, שמתענג על ה' עונג נפלא, בשמחה רבה ועצומה, שמחת הנפש וכלותה, בטעמה כי טוב ה' ונעים נעימות עריבות עד להפליא, מעין עולם הבא ממש, שנהנין [מזיו השכינה] כו', ועל זה כתיב: 'שמחו צדיקים בה'', ולא כל אדם זוכה לזה, חו' היא בחינת 'כהנא ברעווא דליבא' שבזרה הקדוש, ועל זה נאמר: 'עבודת מתנה וגו' והזר הקרב' וגו'. כי אין דרך להשיגה על ידי יגיעת בשר, כמו היראה . . . אהבה רבה זו נופלת לאדם מאליה מלמעלה בלי שיכין ויכוון לה, אך ורק אחר שנתייגע ב'יראת הרוממות', והגיע לתכלית מה שיוכל להשיג ממנה לפי בחינת נשמתו, ואזי ממילא באה ה'אהבה בתענוגים' מלמעלה, לשכון ולהתייחד עם היראה, כי 'דרכו של איש לחזר [אחר אשה] כו'".

(58) ע"י גם לקו"ת פ' תבוא ד"ה תחת אשר לא עבדת, דשם מבאר ענין אהבה זו "שאין לה שום מבוקש" כלל.

(59) (באגרת הקדש ד"ה 'אין ישראל ננאלין אלא בצדקה') [תניא קה, א], ועיין שם:

"פנימיות הלב" – היא הנקודה שבפנימיות הלב ועומקא דליבא, שהיא למעלה מעלה מבחי' הדעת והתבונה שיוכל האדם להתבונן בלבו בגדולת ה', וכמ"ש 'מעמקים קראתיך ה' – מעומקא דליבא (ועד"מ) כמו במילי דעלמא לפעמים יש ענין גדול מאד מאד שכל חיות האדם תלוי בו ונוגע עד נקודת פנימיות הלב ועד בכלל, וגורם לו לפעמים לעשות מעשים ולדבר דברים שלא בדעת כלל) וזה לעומת זה' – ככה הוא ממש בעבודה שבלב.

[ומביא הוכחה לזה (שיהיו במריגה יותר גבוה מהאבות) מדברי רז"ל:]

כמ"ש "כִּי הִנֵּה יִשְׁפֹּל עֲבָדִי, יְרוֹם וְנִשָּׂא וְגָבַהּ מְאֹד" 62 — 'ירום' מאברהם וכו' 63.

וזהו גם משמעות דברי רז"ל על הכתוב 'כי הנה ישכיל עבדי, ירום ונשא וגבה מאד', שדרשו רז"ל על זה שנאמר ג' לשונות משמעותם אחת — ענין של מעלה, וזהו דרשתם: 'ירום' — מאברהם, 'נשא' — מיצחק, ו'גבה' — מיעקב. דמזה משמע שלעתיד לבוא יהיו בני ישראל במעלה עליונה יותר אפילו ממדריגת האבות הקדושים.

ועל פי כל שנתבאר לעיל מובן היטב, כי לעתיד לבוא תתגלה האהבה שבבחי' פנימיות הלב, שזהו אהבה שלמעלה מטעם ודעת לגמרי ונובעת מעצם נקודת הלב, ואילו האבות, הגם שהיו במדריגה עליונה מאוד, עד אמרו רז"ל עליהם ד'האבות הן הן המרכבה', שהיו בטלים לגמרי בכל אבריהם להמדות עליונות דאצילות, מ"מ, אהבתם ויראתם את ה' היתה על פי טעם ודעת עדיין.

[ועל פי זה יובן סתירת ב' הכתובים המובאים לעיל בענין מילת לב האדם, דא' משמע שיהי' על ידי האדם, ואידך משמע שיהי' על ידי הקב"ה בעצמו:]

ואז- לע"ל כשיתגלה בחי' פנימיות הלב, ויהיו במדריגה גבוה מאד נעלה, כתיב "ומל' ה' אלהיך את לבבך", ערלת לבבך לא כתיב, אלא לבבך'.

מבואר לעיל שבגלות אין השם שלם, שלא נמשך מההתבוננות להיות מדות קדושות, אך, לעתיד לבוא (אחרי סיום הגלות) אז יוסר העלם וכיסוי זה שעל לב האדם, ערלת הלב, ושוב יוכל להיות התעוררות המדות.

אמנם, נתבאר לעיל שיש ב' בחינות אהבות, חיצוניות הלב ופנימיות הלב, והתגלות ב' אהבות הללו תלוי בב' בחינות מילות. א' שתהי' על ידי עבודת האדם, כמ"ש 'ומלתם את ערלת לבבכם', ואחד שתהי' רק על ידי הקב"ה לבד (כי אין ביכולת האדם לפעול מילה כזו), כמ"ש 'ומל' ה' אלקיך את לבבך'.

וזהו משמעות הפנימית במה שכתוב 'ומל' ה' אלקיך את לבבך', דהיינו, שיש ב' דיוקים כאן — א', שכתוב שהמילה

- דהיינו, שאהבה זו (שנקראת 'איתן' שבנשמה) תתגלה רק לעתיד לבוא, כמשמעות תיבת 'איתן', שאותיותיה משמשות להורות על לשון עתיד דוקא.

[דהיינו:]

שלעתיד לבא כתיב "אם יהיה נדחך בקצה השמים וגו', והביאך וגו', והיטבך והרבך מאבותיך" 61.

[פירוש:]

שתהיה [לע"ל] בעילוי אחר עילוי במדרגה גבוה מאד, אפילו יותר מהאבות.

כי, בחי' האבות הם מורים על בחי' מדותיו של הקב"ה, דהיינו, חסד גבורה ותפארת דעולם האצילות. כמ"ש על אברהם 'אברהם אברהם אברהם', ועל יצחק 'פחד יצחק ה' לי', ועל יעקב כתיב 'תתן אמת ליעקב', וכידוע שאמת קאי על ספי' התפארת. וענין מדריגתם בעבודת האדם הוא אהבת ה' (בחי' חסד), ויראת ה' (בחי' גבורה דיצחק) וכו'.

אמנם, ענין מדות הללו בנפש האדם הוא ע"פ טעם ודעת, ועדיין אין זה עצמיות האהבה שבאה ונמשכה מעצם הנפש כנ"ל.

משא"כ לע"ל כשתתגלה בחי' אהבה זו מפנימיות נקודת הלב, זהו בחי' אהבה שלמעלה מטעם ודעת לגמרי, ולכן היא במדריגה גבוה יותר אפילו מבחי' האבות.

שכן אהבה זו אינה כמו האהבה המרומזת באות וא"ו דשם הוי' הנתבאר לעיל. אלא אומר אדה"ז כאן ד"היא מבחי' נחל איתן", דהיינו שזו היא אהבה הבאה מבחי' איתן שבנשמה — חכמה. כי אהבה זו היא אהבה עצמית שלעלמה מטעם ודעת לגמרי, ולכן אינו נמשך מבחי' וא"ו של השם, כי הוא"ו נמשך מה' ראשונה, שהיא בחי' בינה (טעם). וכמו שנתבאר בתחילת המאמר בענין הרצון הנובע מבחי' חכמה שבנפש. והסיבה שאהבה זו הוא כ"כ חזק, הוא מפני שבחכמה (שבנפש) מלוּבש אוא"ס ב"ה כמו שנתבאר לעיל, ואהבה זו בא מהתקשרות עצמית זו בין נשמת האדם והקב"ה.

ולכן לעתיד תהי' במדריגה גבוה למעלה מבחי' האבות.

(62) ישעי' נב, יג.

(63) ילקוט שמעוני ישעי' רמז תעו בשם התנחומא. זהר חלק א' קפא, ב. אבל שם הלשון הוא: 'ונשא מסטרא דאברהם'.

(61) דברים ל, ד.

ד. וזהו שאנו מתפללים: 'יהא שמיא רבא מברך לעלם ולעלמי עלמאי יתברך'⁶⁴.

ועל פי כל הנ"ל יבואר הטעם הפנימי מדוע אנו מתפללים 'יהא שמיא רבא מברך לעלם ולעלמי עלמאי, יתברך' – תהי' שמו ית' הגדול מבורך לעולם ולעולמי עד, יתברך.

כי הנה, יש כמה דיוקים כאן:

א' – יש להבין מדוע תקנו חז"ל לומר 'שמיא', ולא 'יהא הקב"ה מברך', דמדוע צריכים לברך את שמו, ולא הוא ית' עצמו?

ב' – מהו דיוק הלשון 'שמיא רבא', שמו הגדול, 'רבא' דוקא, ולא סתם לומר 'שמיא' לבד.

ג' – מדוע נאמר ג' פעמים הלשון 'לעולם' – 'לעלם ולעלמי עלמאי', דהוה ליה למימר: 'יהא שמיא (רבא) מברך לעלם', ומה זה מוסיף לומר ג' פעמים 'לעולם'?

[וזהו שממשיך ומבאר:]

כי בזמן הגלות אין השם שלם כו'.

- כמו שנתבאר ענינו לעיל, שאין המוחין (י"ה) נמשכים במדות (ו"ה) להיות אהבת ה' מחמת ענין הגלות בנפש האדם – שהוא ענין מילוי תאוות היתר, שגורם גלות והעלם וכיסוי שלא בין בחי' י"ה לו"ה (או, ענין הגלות בכללות העולם, שמחמת זה לא יוכל להתגלות בחי' פנימיות הלב, מפני ההעלם של חיצוניות הלב, שימול הקב"ה לעתיד לבוא).

ולואת, אנו אומרים 'יהי שם י"ה רבא'.

בגלל גלות זה שגורם כיסוי והעלם בין בחי' י"ה לו"ה אנו אומרים ומתפללים ומבקשים 'יהא שמיא רבא מברך' וכו'. דאחד הפירושים ב'שמיא' (ולא הקב"ה סתם, כפי שהובא לעיל), הוא שם י"ה, ד'שמיא' הוא אותיות שם י"ה. ואנו מתפללים ומבקשים שיהי' שם י"ה דוקא 'רבא', כפי שממשיך לבאר.

[דהיינו:]

שיגדל בחינת שם י"ה.⁶⁵

תהי' על ידי הקב"ה דוקא, וב', שימול את לב האדם, ולא את ערלתו (כמפורש באידך קרא 'ומלתם את ערלת לבבכם').

דהיינו:

- לבאר זה שהקב"ה דוקא (ולא האדם) ימול את הלב עצמו (ולא ערלתו).

שבל בחינת חיצוניות הלב ימול [כדי] לצאת מן ההעלם אל הגילוי בחינת פנימיות נקודת הלב הנ"ל.

כלומר:

שה' ימול את לבבך – בחי' חיצוניות הלב – בכדי שיכול להיות בגילוי בחי' פנימיות הלב.

כי אפי' בחי' חיצוניות הלב נחשבת לבחי' העלם והסתר על פנימיות הלב. אבל "אינה נחשב להקרות בשם ערלה, לפי שגם חיצוניות הלב ה"ה בחי' אהבה לאלקות, רק שזהו האהבה שע"פ טעם ודעת, ומ"מ, נגד בחי' פנימיות הלב, שהוא בחי' הרצון פשוט שלמעלה מטעם ודעת, הנה, גם האהבה שע"פ טעם ודעת מסתיר ג"כ, ולכן צריכים למול ולהעביר גם זה. וע"ד רבי זירא שצם מאה תעניתא כי היכא דלישכח תלמוד בבלי שנק' 'במחשכים' כו', שלא יבלבלו בלימוד הירושלמי, ששם מאירה הארת היו"ד [-בחי' חכמה].

רק שאין זה ביכולת האדם מצד עצמו, כ"א 'ומל הוי' אלקיך את לבבך', שיומשך מלמעלה למול את בחי' חיצוניות הלב בכדי שיהי' גילוי בחי' פנימיות הלב" (תורת שמואל תרל"ג ב' ע' תנ).

אך, עבודת בני עכשיו היא למול ערלת הלב, דהיינו, לעשות תשובה ולצאת מגלותו הפנימית בתוך התאוות וענינים גשמיים, כדלעיל. וזוהי ההכנה הדרושה כדי שלעתיד הקב"ה ימול את לבבינו כדי שיתגלה בחי' פנימיות הלב.

פרק ט

הטעם ע"פ חסידות לאמירת 'יהא שמיא רבא מברך'

⁶⁴ נוסח הקדיש.

[נעתה מבאר מהו בחינת שם י"ה שבזה אנו מתפללים שיהי' בו גידול (ענין בחינות אלו כבר נתבאר ענינם לעיל):]

דהיינו, ההתבוננות בגדולת השם - ענין הה"א של השם - בינה.

והביטול אליו ית' - ענין היו"ד של השם - חכ'.

[שיגדלו כל כך -]

ער שיהיה 'יתברך' - בחינת ברכה והמשכה למקום המדות [כדי] להפכם לקדושה מעומק נקודת פנימיות הלב, וכידוע⁶⁶.

וזהו הפירוש הפנימי במה שכתוב אחר כך בלשון הקדוש: 'שמה רבא מברך כו' יתברך', דהיינו, דעל ידי שיתרבה ויתגדל בחי' י"ה בנפשו כל כך, הרי במילא יומשך (ד'ברכה' הוא משלון המשכה כידוע⁶⁷) מהם למטה להאיר למקום המדות (וי"ו של שם הוי"), בכדי להפכם לקדושה, להיות אהבה ויראה לה' (תמורת אהבה זרה מצד הקליפה, שהיא אהבה אל תאוות עולם הזה, כנ"ל).

וכמ"ש במקום אחר⁶⁸ ענין החפוש שבין ברכה להודאה. כי ברכה הוא בחינת ראייה, בחינת ביטול הנ"ל - דחכמה.

[חולך ומבאר המשך לשון הקדוש - 'לעלם ולעלמי עלמיא' - על פי חסידות]:

66 עי' בלקו"ת פ' בלק ד"ה מי מנה עפר יעקב - שמבאר ענין יחוד בחי פנימיות וחיצוניות הלב, וזהו מה שאנו מתפללים 'יחד לבבינו', שגם בחיצוניות הלב יאיר ויומשך מבחי' פנימיות הלב.

67 ידוע שענין הפנימי של ברכה, היא המשכה למטה. וכדמוכח מלשון המשנה בכלאים: 'המברך את הגפן', שפירושו הוא, שמכוכף ומוריד את ראש הגפן למטה בארץ כדי לזרוע אותה עוד פעם שיצמח ממנה עוד גפן אחר (וכן כתיב 'ויברך את הגמלים', שפירושו, שהרביצם למטה בארץ). ולפיכך, כל ברכה שבתפילה ענינה היא המשכה (של איזה בחינה באלקות) למטה.

68 ראה תו"א פ' ויחי ד"ה יהודה אתה יודוך אחיך. וראה סה"מ תקס"ח ח"ב ע' תשא אוה"ת נשא ע' ערה. רעז. עקב כך ה' ע' ביכו. ביאורו להצ"צ ע' תקעז. ועוד.

פירוש 'שמה רבא' הוא, ד'רבא' הוא לשון גדלות, דהיינו, שיגדל בחינת שם י"ה. ועל פי זה מובן מדוע נקטו רז"ל הלשון 'שמה רבא' דוקא, כי כוונתם הפנימית היתה לענין גידול בחי' שם י"ה של הקב"ה.

(65) (זהו בפירוש הטור אורח חיים סימן נ"ו בפירוש 'שמה רבא' - שמבאר ד'שמה' הוא ענין שם י"ה, ו'שמה רבא' הוא בקשה שיגדל בחי' שם י"ה של הקב"ה (ולא כפירושים אחרים, שהוא שמו הגדול, ופירוש תפלה זו הוא: תהי' שמו ית' הגדול מבורך לעולם ולעלמי עד).

ולעיל סוף פרשת שלח ע"פ 'אני' כו', נתבאר ד'שמה רבא', דהיינו, 'שמו הגדול':

"אבל שמו הגדול הוא מה שלמעלה מעלה מגדר ובחי' השתלשלות ואינו נמשך ומתלבש תוך עלמין כלל. ועם היות שגם הוא בבחי' שם לבד כמו השם שאינו ערוך לגבי עצמיות מ"מ הוא למעלה מהשגת הנבראים וגם למעלה אפי' מבחי' טוב. וע"ז אנו מבקשים שיהיה שמו הגדול מבורך וממשך לעלם ולעלמי עלמיא פ' לעלם לשון יחיד היינו בחי' אצילות כי שם איהו וחייהו וגרמיהו חד בהון ולעלמי עלמיא לשון רבים היינו ביי"ע שהם בבחי' עלמא דפרודא כמ"ש ומשם יפרד כו' שבכולם יהיה המשכת והתגלות אור א"ס ב"ה שמו הגדול בכדי שיהא ביטול היש לאין כי מחמת הארת ההוי' שמהיה בהשתלשלות העולמות נתהוה מאין ליש וכל מה שמשתלשל ויורד למטה מטה נעשה בחי' יש ביותר עד שנתהוה עולמות הנפרדים ממש אבל בהתגלות אור א"ס שלמעלה מהשתלשלות און יהיו העולמות בטלים מיש לאין".

והוא כמ"ש התוס' ריש ברכות, ושתי הכוונות אמת.

וגם יש לומר כי הא בהא תליא - שכדי שיומשך בחי' שם י"ה ('שמה רבא' כמאמר דידן) למטה לבחי' ו"ה, הוא תלוי בזה שיומשך בחי' 'שמו הגדול' ('שמה רבא' בדרוש דפ' שלח), כפי שממשיך.

על דרך שנוכח בביאור ע"פ 'זכור' הנ"ל - שלחיות התחברות י"ה כו"ה (שם י"ה רבא) הוא ע"י המשכה מאריך אנפין ('שמו הגדול'), בחי' 'קוצי דשערי' כו' - כי, כדי לפעול שלום בין שתי בחינות שונות ונגדיות, צריך להיות גילוי שלמעלה משניהם (כמשל שני שרים שמריבים זה עם זה, וכשבאים לפני המלך מתבטלים לגמרי, ונעשה שלום ביניהם). זה שאומר כאן, שכדי שיהי' בחי' שם י"ה רבא, דהיינו, המשכת בחי' י"ה להתחבר למטה עם בחי' ו"ה (שתי בחי' נגדיות), זהו רק ע"י (הא בהא תליא) המשכת בחי' 'שמו הגדול', דהוא המדריגה שלמעלה משניהם, שפועל התחברות דשתי הבחינות י"ה ו"ה.

וגם - עוד אופן שב' הפירושים תלויים זה בזה: ע"י ששם י"ה רבא בנפש האדם, על ידי זה נמשך גילוי בחינת 'שמו הגדול' - דהיינו, כדאיתא בזהר: 'אין הקב"ה שריא אלא באתר שלים', וע"י שפועלים אחדות וחיבור בין בחי' י"ה ו"ה - ששמו ית' שלם ('אתר שלים') - ממילא נמשך גילוי בחי' 'שמו הגדול', שהוא גילוי אלקות גבוה מאד נעלה ('הקב"ה שריא').

כמ"ש בסמוך בפירוש 'בשעה שישאל אומריין אמן יהא שמה רבא מברך, הקב"ה מנענע ראשו' כו' - דע"י שבנ"י פועלים בחי' 'שמה רבא' - המשכת בחי' י"ה לוי"ה כנ"ל, בזה נמשך בחי' 'שמו הגדול', שזהו מה שאמר רז"ל 'הקב"ה מנענע ראשו', דהיינו, ענין נענוע הראש הוא ענין המשכה למטה (כמשל אדם הכופף ראשו למטה), דהיינו, שנמשך למטה בחי' 'ראשו של הקב"ה', גילוי אלקות נעלית מאד, דהוא הוא בחי' 'שמו הגדול'.

ואחר כך יתפשט [בחי' י"ה] יותר [למטה]: 'לעלם', דהיינו, העלם אחד- כידוע שעולם הוא מלשון העלם⁶⁹. 'ולעלמי' – העלם ב'. 'עלמיא' – העלם ג'.

[מבאר ענינים של ג' בחינות העלמות הללו:]

דהיינו, בחי' ג' לבושים – מחשבה, דבור, ומעשה.

מחשבה דיבור ומעשה נקראים 'לבושי הנפש', וכאן בהמאמר הם נקראים גם ג' בחי' העלם ('לעלם ולעלמי עלמיא' – עולם מלשון העלם). והטעם שהם נקראים בחי' העלם הוא: כמו עד"מ לבושים הגשמיים שמלביש האדם, שהם מעלימים על האדם שבתוכם, כמו כן מחשבה דיבור ומעשה הם לבושים שהנפש מתלבשת בהם, והם מעלימים על הנפש עצמה וכחותיה.

כלומר:

כי אין נראה בלבושי הנפש חיות נפשי ורוחני כל כך, כמו שנראה כן בהמדות והשכל, שהם כחות יותר רוחניים ודקים. ובכל לבוש מג' לבושי הנפש החיות הרוחני שמן הנפש מתמעטת ופוחתת. דבמחשבת האדם עדיין נראה קצת חיות רוחנית, כי היא הלבוש היותר קרוב אל הנפש, ולכן עדיין ניכר ונרגש בה קצת חיות מהנפש. ובלבוש הדיבור החיות מתחלת להתעלם ולהתמעט, וכדמוכח מזה שהדיבור יוצא מחוץ לאדם עד שהזולת יכול לשמוע אותו. ובלבוש המעשה כמעט אין נראה שום חיות מהנפש, כי הוא נעשה נפרד לגמרי מהאדם, שבמעשיו האדם יכול לעשות דברים שמחוצה לו לגמרי.

שאפילו בבחינת מעשה – שהוא העלם ולבוש השלישי החיצון מכולם – יאיר שם י"ה- הביטול וההתבוננות.

[מבאר מהי הפעולה והתוצאה כאשר מאיר מבחי' שם י"ה בג' לבושי הנפש:]

שיהיו כולם לה' לבדו ובטלים אליו.

כלומר: בכדי שיהיו גם המחשבה דיבור ומעשה של האדם "כולם לה' לבדו ובטלים אליו", צריך שיהי' נמשך ('יתברך') מהביטול וההתבוננות (שם י"ה) למטה מטה עד שיפעלו על הג' לבושי הנפש.

ולכן אנו מתפללים ומבקשים שתהי' ההגדלה (שם י"ה דבא) של הביטול וההתבוננות, שע"ז נמשכו במדות (הוא"ו של השם) להפכן לקדושה, עד שיהי' נמשך לה"א אחרונה של שם הוי"ו – הג' לבושים. ואז ירצה שכל מחשבות ודיבורים ומעשי האדם יהיו בבחי' ביטול מוחלט ומכוונים אליו ית' לבדו, בלי שום תערובות מציאות וישות האדם.

ר"ל: שיחשוב רק בתורה, וידבר אך ורק אותיות התורה והתפלה, ויעשה רק מעשי המצות. ועוד זאת, שכל גם מחשבה דיבור ומעשה שלו יהיו בבחי' ביטול, דאפילו אם הוא עוסק בתורה ומקיים מצות, יכול להיות העושה בגין יקריה, כדי להיות נקרא רב, או כדי להשיג איזה דבר, כמו לידע הרבה ידיעות בחכמת התורה, אולם, כאשר יומשך מבחי' שם י"ה למטה אל בחי' ו"ה בנפשו, אזי גם מחשבה דיבור ומעשה שלו בתורה ומצות יהיו הכוונה הראויה, לעבוד את ה' ולעשות נחת רוח לקונו.

ונמצא, שע"ז אין פירוד בין האותיות של שמו ית', ונעשה השם שלם.

[נועתה יבאר שלא די רק להתפלל שיומשך מבחי' הביטול ד"ה לוי"ה, אלא גם צריך לעשות עבודה בפועל ממש, שבזה אנו מעוררים ואכן ממשיכים המשכה זאת. והולך ומבאר כיצד אכן פועלים המשכה זו של י"ה למטה שיפעלו על ו"ה בנפשו:]

דהיינו, על ידי מחשבות ודבורי התורה ומעשה המצות.

"והמשכה זו [- הביטול דבחי' י"ה], היינו, ע"י מחשבה ודבור של התורה, ומעשה המצות" (הגהת הצ"צ, בהקיצור למאמר זה).

פרק י

המשכת הביטול ד"ה ע"י קיום התורה ומצות

[ועכשיו יבאר מדוע יש בכח לימוד התורה וקיום מעשה המצות לפעול המשכה זאת דבחי' הביטול של שם י"ה לוי"ה. וכדי לבאר זה, מקדים להסביר מהות ענין התורה ומצות ומדריגתם למעלה:]

69) לשון התיקוני זהר (תיקון מ"ב). בלקו"ת במדבר ה, ג מביא בשם קהלת רבה ג, יא. וראה ביאורי הזהר להצ"צ כרך א ע' שנה שמציין לגמרא פסחים ג, א:

דרשו רז"ל על הכתוב (שמות ג, טו): 'זה שמי לעלם', זה זכרי לדר דר', ד'לעולם' כתיב חסר וי"ו, לומר, העלימהו [שמו ית'], שלא יקרא ככתבו (פסחים ג, א. שמות רבה ג, ט). דמזה מוכח ש'עולם' הוא מלשון העלם.

כי הוא למעלה מבחי' עולמות, [דהיינו, אפי'] מבחינת 'ממלא' ומבחינת 'סובב כל עלמין, כי 'ממלא' ו'סובב' שייך לומר בגדר ובחי' עולמות.

- לכן הם נקראים סובב וממלא כל עלמין, שאפי' בחי' סובב, שהוא למעלה מעולמות ואינו מתלבש בתוכם בבחי' פנימיות, מתייחס עדיין לעלמין, כי מטרתו היא גם בשביל להוות העולמות.

אבל במהותו ועצמותו [ית'], לא שייך לומר לא בחינת 'ממלא', ולא בחינת 'סובב'.

- כי במהותו ועצמותו ית' לא ניתן לייחס בו שום גדר וציור ותואר, ואפילו האורות עליונים של בחי' ממלא כל עלמין וסובב כל עלמין, עם היות שהם מאוד נעלים ורוחניים, מ"מ, מאחר שיש להם איזה ציור וגדר, והוא, שהם האורות והתפשטות ממנו ית' להוות את העולמות (דאף בחי' אור הסובב, הרי הוא אורו ית' הבלתי בעל גבול, וזהו גדרו – אור בלתי מוגבל, משא"כ הקב"ה בכבודו ובעצמו אין לתאר בו שום תיאור כלשהו).

ועל זה אמרו רז"ל⁷⁰: 'מה לפניכם מה לאחר' בו'.

איתא במשנה בענין לימוד מעשה בראשית וספרי תורה:

"כל המסתכל [-דורש וחוקר] בארבעה דברים רתוי [-ראוי] לו כאילו לא בא לעולם – מה למעלה מה למטה [- מה למעלה מרקיע שעל ראשי החיות, ומה למטה מהן (רש"י), מה שלמעלה מתפיסת והשגת האדם (מאיר)], מה לפניכם [- מה הי' לפני הבריאה] מה לאחר [- מה יהי' לאחריו] כו'".

דהיינו, אין לאדם לדרוש ולחקור בענינים שלמעלה מהשגתו, כי הם רק יבלבלו מוחו.

ופירוש מאמר חז"ל זה ע"פ חסידות הוא: שיש דבר שלמעלה לגמרי מהשגת ותפיסת האדם, והוא גם למעלה מכל גדר וציור, והוא מהותו ועצמותו ית'.

והנה, בחינה זו [- עצמותו ומהותו ית' (בחי' 'קדם')] ירדה ונשתלשלה ונתלבשה במעשה המצות, אשר

בו, הנה, 'מראש מקדם נסוכה, סוף מעשה במחשבה תחילה'⁷⁰.

ויובן זה בהקדים לבאר הענין הפנימי במה שאנו אומרים: 'מראש מקדם נסוכה, סוף מעשה במחשבה תחילה'. דעל פי פשטות תפלה זו קאי על יום השבת, שהיא ה'סוף מעשה' של ששת ימי בראשית – יום השביעי, אבל היא היתה 'במחשבה תחילה', כלומר, היא עלתה במחשבתו של ה' לפני כל הימים, ומשום כך היא המקודשת מכולם. ו'מראש מקדם נסוכה' – השבת מעוטרת בקדושה ובברכה מתחילת הבריאה, דהיינו, כבר בשבוע הראשון ה' ברך וקדש את השבת.

אמנם, להלן יבאר תפילה זו באופן אחר ובעומק יותר, דגם כן קאי על השורש ומקור של תורה ומצות למעלה. וזהו שהולך ומבאר:

פירוש:

- לבאר הפירוש הפנימי בתפילה זו:

[מתחיל לבאר קושיא בדיוק לשון תפלה זו – יש להבין מדוע נאמר 'מראש מקדם נסוכה', דהיה יכול לומר: 'מראש נסוכה', אור 'מקדם', או 'מתחילה', מדוע נקט ב' לשונות של ראשית דוקא, ומדוע נקט לשונות אלו דוקא:]

'מראש', היינו: מראשית כל השתלשלות העולמות.

ו'מקדם', היינו: קודם למראש- למעלה מראשית ההשתלשלות.

[ומבאר מהי בחי' זו שהיא 'מקדם' ולמעלה למראש:]

שהוא ית' אינו בגדר עלמין כלל- אפי' לא בגדר ראשית ומקור לכל ההשתלשלות, ו'אתה הוא קודם שנברא העולם, ואתה הוא לאחר'⁷¹ בו, בלי שום שינוי, כמ"ש "אני ה' לא שנית וגו'"⁷².

(70) פיוט לכה דודי. וראה לקו"ת שה"ש יח, ד. וגם סה"מ תש"א ע' 4.

(71) נוסח התפלה.

(72) מלאכי ג, ו.

(73) חגיגה יא, ב. ורש"י.

מה שאין בן 'האומר אין לי אלא תורה כו' [אפי' תורה אין לו]^{75, 74}.

ועל דרך זה, זהו הפירוש הפנימי במה שאמרו רז"ל: 'כל האומר אין לו אלא תורה, אפילו תורה אין לו'. דפירושו על פי פשוטות הוא, דכל האומר אין לו אלא תורה, ואינו עוסק בשום מצוה בעולם אלא בתורה, הרי אפילו תורה אין לו, כלומר, אפילו שכל לימוד אין לו (ע"פ רש"י שם).

אך, הפירוש בדברי רז"ל אלו על פי חסידות הוא, דמי שאינו מתבונן בהקב"ה עצמו שנמצא בתורה ומצוות, אלא חושב רק על התורה כמו שהיא למטה, אפי' תורה (שלמטה, שהוא חושב שהוא תופסה ומבינה) אין לו, כי אינה פועלת פעולתה על נפש האדם, כמו שנתבאר לעיל.

ועל זה נאמר "אותי עזבו מקור מים חיים וגו'"⁷⁶.

כלומר: אדם הלומד תורה באופן כזה הוא 'עזב' כביכול 'אותי' – הקב"ה עצמו, בחשבו רק על התורה כמו שהוא למטה, ולא על 'מקור מים חיים' – מקור התורה⁷⁷, שהוא עצמותו ומהותו ית' המלוכש בתורה ומצוות, ועי"ז הוא מפריד כביכול בין הקב"ה ותורתו.

פרק יא

תירוץ הקושיות מתחילת המאמר על הכתוב 'ראה אנכי נותן'

[נע"פ כל הנ"ל יתרץ כאן הקושיא שבתחילת המאמר – כיצד ענין פסוק זה ד'ראה אנכי נותן לפניכם היום' נצחי ושייך גם היום בעבודת כל אחד מישראל. וגם יתרץ מה שהקשה – מדוע נאמר כאן 'לפניכם', ולא 'לכם':]

וזהו "ראה אנכי נותן".

(74) יבמות קט, ב.

(75) לביאור ענין זה ראה לקו"ת פ' עקב סוף ד"ה ויאכילך את המן. ולקו"ת פ' בלק סוף ד"ה מי מנה עפר יעקב.

(76) ירמ"ב, ב, יג.

(77) שנמשלה למים.

לזאת, גם במעשה המצות יש בחינת ביטול הנ"ל- דבחי' חכמה.

כי במעשה המצות מלוכש עצמותו ומהותו ית', וקמי' כולא כלא חשיב ממש, ולכך גם במעשה המצות יש בחי' ביטול הנ"ל.

וזהו הפירוש הפנימי דפיסקא זו מ'לכה דודי', דקאי על שורש ענין התורה ומצות. ד'מראש מקדם נסוכה', כלומר, שנמשך בתוך התורה ומצות מבחי' שלמעלה מ'ראש' (מקור וראש דסדר השתלשלות), דהיינו, מבחי' 'קדם' – מהותו ועצמותו ית' שהוא קדמונו של עולם. וממשיך 'סוף מעשה במחשבה תחילה', ר"ל: דוקא ב'סוף מעשה', דהיינו, בתורה ומצות גשמיים (תפילין גשמיים, ציצית בצמר גשמי) – נמשך מבחי' 'מחשבה תחילה', מחשבתו ית' ממש, 'מקורא דכולא'.

ומכיון שכן, ע"י קיום התורה ומצות – שבהם מלוכש עצמותו ית' ממש – נמשך אל האדם בחי' ביטול הנ"ל דחכמה (היו"ד דשם הוי'), ובמילא, ביטול זה חודר בכל בחינות נפשו עד למטה מטה. דהיינו, שנמשך ביטול זה גם אל הו"ה דשם הוי' אשר בנפשו, שיהיו מדותיו בבחי' ביטול, וגם מחשבה דיבור ומעשה שלו יהיו רק לה' לבדו ובבחי' העדר הרגשת ישות עצמו.

וצריך בעסק התורה והמצות שתכלה אליו הנפש למקורא דכולא, מקור מים חיים וגו'.

דהיינו, מאחר שבתוך התורה והמצות מלוכש עצמותו ית', לכן כשאדם עוסק בהם צריך להיות עם הכרה זו, ולא רק לקיימם באופן של 'מצות אנשים מלומדה' בלי לחשוב ולהתבונן בענינים הפנימי, אלא בשעת קיום התורה ומצות צריך האדם להשתוקק אל פנימיותם – עצמותו ית' ('מקורא דכולא', 'מקור מים חיים').

ואם אין האדם משתוקק לזה, אזי אין המשכה זו שע"י תורה ומצות פועלת כלום בנפשו (אף שנמשך בפועל ממש), כי רק ע"י קיום התורה ומצות באופן כזה תהי' נרגשת ממש בנפשו המשכה זו דעצמותו ית', ובוזה פועל ישועות בקרב נפשו, להמשיך הביטול למטה לבחי' ו"ה. וממילא נעשה שמו ית' שלם בנפש האדם, שיומשך הביטול די"ה לו"ה.

וזהו הטעם מדוע תקנו חז"ל הקדיש להתפלל ולבקש שיהי' המשכה זו (אף שהמשכתו בפועל ממש הוא על ידי קיום התורה ומצות דוקא, כנ"ל), כי "צריך בעסק התורה והמצות שתכלה אליו [ית'] הנפש למקורא דכולא" (לשון אדמו"ר הזקן כאן)

[כאן מפרש המשך הכתוב, ובוה גם מתרץ מה שהקשה בתחילת המאמר – מהו לשון 'לפניכם' דוקא (ולא כלשון הרגיל בכל מקום 'לכם'):]

"נותן לפניכם", בבחינת פנים שלכם⁸¹.

- פירוש: בבחינת הפנימיות שלכם.

וזהו שנתבאר לעיל שבשעת מ"ת נמשך אל כל בני ישראל (באמירת 'אנכי הוי' אלקיך') בחי' שם הוי' בנפשם פנימה.

בחינת "ברכה".

[דהיינו:]

— שבשביל שיש בבחינת 'פנים' שלכם בחינת הוי'
— כי 'ישראל' עלו במחשבה [כנ"ל] — לזאת תוכלו להמשיך עליכם בחינת 'ברכה' ממקורא דכולא.

כלומר: מכיון שבשעת מ"ת הקב"ה נתן בפנימיות נפשינו בחי' שם הוי' (כנ"ל בתחילת המאמר), מפני זה אנו יכולים להמשיך הברכה ע"י קיום התורה ומצות מבחי' 'מקורא דכולא' עצמותו ית' ממש, כי שורש נפשינו הוא משם, דהיינו, מבחי' 'מקורא דכולא', כמ"ש "כי חלק הוי' עמו", וכדאיתא במדרש 'ישראל' עלו במחשבה, ובמילא יכולים להמשיך על עצמינו מבחי' 'ברכה' משרש זו (ע"י קיום התורה ומצות).

וזהו תוכן ענין הברכה ע"פ חסידות, ש'ברכה' הוא מלשון המשכה ('ויברך את הגמלים', 'המברך את הגפן' כנ"ל), שהאדם ממשיך השפעה אלקית ממקורו ושרשו למעלה. וזהו ענין הברכה בכתוב זה, שמחמת אשר שורש נפש האדם הוא מבחי' 'מקורא דכולא' ('אנכי הוי' אלקיך'), לכן יש בכוחו להמשיך משם למטה.

וע"י המשכה זו גם יומשך מבחי' י"ה שבנפשו למטה לפעול פעולתה על ו"ה.

[ועפ"י יפרש גם המשך הכתוב:]

וזהו "את הברכה אשר תשמעו אל מצות הוי"⁸², מפני כי 'מראש מקדם נסוכה'⁸³.

(81) ע"י גם כן בתו"א פ' משפטים ד"ה אלה המשפטים, בפירוש 'אשר תשים לפניכם', בפנימיות שלכם. וראה תו"א עה, ג. ובספר השיחות תנש"א חלק ב ע' 768 הערה 15.

(82) המשך הכתוב של 'ראה אנכי נותן' הנ"ל.

פירוש: 'אנכי מי שאנכי'⁷⁸ - עצמותו ומהותו ית', דהיינו בחינת "אנכי ה' אלקיך", שהוא דבור ראשון של קבלת התורה.⁷⁹

- זוהי הכוונה הפנימית בתיבת 'אנכי' שבפסוק 'ראה אנכי כו', דקאי על בחי' 'אנכי' שבמ"ת (בעשרת הדברות) 'אנכי הוי' אלקיך', ומבואר לעיל, שהמשמעות של דיבור זה היא שנעשה הוי' בבחי' אלקיך – כוחך וחיותך – דכל אחד מישראל.⁸⁰

(78) ע"י בחסידות מבוארת במאמר ד"ה בחדש השלישי במילואים שמבאר המקור לביטוי זה 'אנכי מי שאנכי', ומבאר משמעותו הרפתית של ביטוי זה.

(79) (ועיין ברכות [מדרש רבה] ריש פרשת ראה [פרק ג']: 'אמר רבי אלעזר, משאמר' כו' - זה לשונו שם:

"דבר אחר: 'ראה אנכי' [נותן לפניכם היום ברכה וקללה], אמר ר' אלעזר: משאמר הקב"ה הדבר הזה בסיני - 'ראה אנכי כו', שבוה גילה להם שהבחירה ביד האדם, שהרי צוה אותם עשה ולא תעשה (ע"פ מ"כ)], מאותה שעה 'מפי' עליון לא תצא הרעות והטוב, אלא מאליה הרעה באה על עושי הרעה והטובה באה על עושי הטובה -] דהיינו, דעכשיו לא תצא הרעות והטוב מאת הקב"ה עצמו, אלא מאליה היא באה כפי מעשיהם. ועל זה אמר 'ראה אנכי' נותן לפניכם היום ברכה וקללה, ש'לפניכם' ובכם הדבר תלוי שתבא עליכם ברכה וקללה (ע"פ מ"כ ופמהרז"ו)]."

לכאורה כוונת הצ"צ בציון מדרש זה היא, כי שם מבואר שדיבור זה ד'ראה אנכי' נאמר במתן תורה. וזהו שאומר כאן, דתיבת 'אנכי' דהאי קרא קאי (ע"פ פנימיות) על הדיבור 'אנכי הוי' אלקיך', שהוא הדיבור הראשון של קבלת התורה. וע"פ מדרש זה מוכן שענין בין 'ראה אנכי' נותן' הי' באמירת 'אנכי הוי' אלקיך' במ"ת.

ועיין מ"ש בד"ה 'יידבר אלקים את כל הדברים האלה':

"וזהו 'יידבר אלקים את כל הדברים האלה' כדי 'לאמר אנכי ה' אלקיך', כי גילוי 'אנכי' – הוא מהותו ועצמותו שלמעלה מעלה מגדר השתלשלות – להיות בבחי' 'הוי' אלקיך' ממש, הוא ע"י התורה, וכמ"ש בק"ש 'והיו הדברים האלה אשר אנכי מצוך היום על לבבך כו'. אך, גילוי זה הוא בבחי' 'מזליהו דחזי', וצריך להקדים עול מצות. וע"י רומז פ' שניה 'והיה אם שמעו תשמעו אל מצותי' כו', שמבלעדי המצות, אין קיום להמשכת התורה כנ"ל")

(80) ומה שאומר אדה"צ כאן ש'אנכי' הוא 'אנכי מי שאנכי', שזה קאי על עצמותו ית' שלמעלה מכל ענין השמות. כי ענינם של שמותיו ית' הוא רק להורות על איך הוא מתייחס להעולמות ונבראים (כדאיתא במדרש 'לפי מעשי אני נקרא'). אבל 'אנכי' מרמז על מהותו ית' שהוא למעלה מלהיות נק' ומוגדר בשם.

זה שאומר כאן שתיבת 'אנכי' שבהפסוק 'אנכי הוי' אלקיך' קאי על מהותו ית', כי כדי להיות ענין הוי' אלקיך, דהיינו, שיהי' בחי' הוי' נמשך בפנימיות כל אחד מישראל, זהו דוקא ע"י הגילוי דבחי' 'אנכי'. כי הוי' הוא דרגא אלקית שלמעלה מכל מדידה והגבלה, וכדי שיהי' נמשך בנפש האדם המוגבל בגופו הגשמי, זהו רק ע"י גילוי מדרגה שלמעלה משניהם שיוכל לחברם יחד. כי לגבי דרגא זו אין שם הגבלות כלל, ולכן שיהי' בלי גבול וגבול ביחד זהו בכחו דבחי' 'אנכי' דייקא.

דהיינו, שמפרש כאן בפסוק איך נמשכת 'ברכה' זו, שהוא ע"י "אשר תשמעו אל מצות הוי'", דהיינו, דוקא ע"י קיום התורה מצות.

ומדוע ע"י קיום התורה ומצות יומשך בחי' 'מקורא דכולא' למטה – כי, 'מראש מקדם נסוכה', כדלעיל, שמדריגה זו ('מקורא דכולא') "ירדה ונשתלשלה ונתלבשה במעשה [התורה ו]המצות" (לשון אדה"ז לעיל).

וע"י המשכה זו על נפש האדם, נשמך בחי' הביטול דחכמה על כל בחינות נפשו, ונעשה 'השם שלם' למעלה וגם בנפשו פנימה.

[ובזה מתורצת הקושיא מתחילת הדרוש – להבין כיצד פסוק זה הוא ענין נצחי גם עתה בעבודת ה' דכל אחד (היום) משמע לעולם) – כי ע"פ פנימיות הענינים פסוק זה מדבר על הכח שיש בכל נפש ישראל להמשיך ברכה עליונה מ'מקורא דכולא', מפני כי 'אנכי הוי' אלקיך', שיש בחי' הוי' בפנימיות נפשו. וענין זה הוא נצחי, כי מאז מ"ת נעשה בחי' שם הוי' בפנימיות הנפש דכל אחד מישראל, ומצד זה יכול להמשיך ברכה ע"י קיום התורה ומצות מדרגא זו – 'מקורא דכולא', אוא"ס ב"ה. וע"י ברכה זו נמשך בחי' ביטול על כל בחינות נפשו (הי-ה') ובוזה נעשה השם שלם]

הכח לעורר ע"י עבודתם מדריגה זו שהוא למעלה מהם לגמרי. וזהו גם הפי' במאמר דידן, שהקב"ה נותן לבני' ברכה שיהי' ביכולתם להמשיך מדריגה מאד נעלית, שע"פ טבע א"א להם להמשיך זאת. מ"מ, זהו חידוש הפסוק, שהקב"ה נותן לפניכם היום ברכה – דהיינו, הכח להמשיך "למעלה מעלה מבחי' שרש נש" מצד עצמן" (לעלמה אפי' מבחי' שם הוי' אשר זהו שרש נפשם, כמו שנתבאר בהמאמר לעיל)

(83) (ופירוש 'מקדם' ('מראש מקדם נסוכה') יובן מ"ש בד"ה 'חייב אינש לבסומי כפוריא' [תו"א צה, ב ואילך], בענין: שנק' התורה 'משל הקדמוני', 'קדמונו של עולם' כו').

ובד"ה 'ששת ימים תאכל מצות' [לקו"ת פ' צו יד, ד], בפירושו: 'רוח קדים' דנבי קריעת ים סוף.

ובד"ה 'ביום השמיני שלח' [לקו"ת שמע"צ פו, ג], בפירושו: 'וקדם צרתני' כנ"ל.

ולשון 'נסוכה' הוא כמ"ש במקום אחר ע"פ 'ושמנה נסיכי אדם'.

וביאור ענין "ראה אנכי נותן כו' [ברכה]":

הנה, במקום אחר נתבאר בענין ההפרש בין ברכה לתפלה, שהברכה היא גילוי השרש שבעולם, שיתברך ויהיה נמשך לידי גילוי, ולא המשכה חדשה לגמרי. וזהו ההפרש בין ברכה לתפלה – כי ענין התפלה הוא 'יהי רצון', דהיינו, שיומשך המשכה חדשה לברך השנים ולרפאות החולים, אפי' אם למעלה גזור להיפך רח"ל, אעפ"כ ע"י עבודת האדם בתפלה יכול להמשיך המשכה חדשה שאינו נמצא אפי' בהשרש למעלה (כי 'למעשה ידיך תכסוף', אכ"מ).

וזהו 'איש אשר כבדו ברכו בך אותם', ולכן אמר "ואולם אחיו הקטן יגדל ממנו", כי שרשו נעלה יותר.

וזהו [פי' מה שנאמר במאמר דידן] שבשביל שנשמות ישראל 'עלו במחשבה', לזאת דייקא תוכל להמשיך אליכם בחי' ברכה כו' [מקורא דכולא] – כי שם הוא שרשם, ונתבאר לעיל בההגה שענין הברכה הוא להמשיך ממקורו ושרשו למעלה, וע"פ ביאור זה מובן ענין זה, שנש"י יכולים להמשיך המשכה זו דבחי' קדמונו של עולם המלוכש בתורה ומצות, מפני שבפנימיות נפשם שרשם הוא משם ('חלק אלקה ממעל ממש').

(ועיין מ"ש ע"פ 'ואלה המשפטים', בפי' 'כי תקנה עבר עברי') להמשיך בהם בחי' הדעת משרשן כו', עיין שם.

והנה, מבואר לעיל [במאמר דידן] שההפרש בין ברכה להוראה, שבברכה היא בחי' ראייה, וזהו "ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה" – שע"י ש'אנכי נותן לפניכם ברכה', עי"ז 'ראה', בחי' ראייה, שהוא בחי' ביטול דחכמה עילאה כו' – דהיינו, ע"י שנמשך אל האדם (ע"י קיום התורה ומצות) בחי' ביטול זה דחכמה (כי בתורה ומצות מלוכש עצמותו ית', שהכל בטלים קמי'), ממילא הוא בבחי' 'ראה' – הביטול דחכמה.

ועוד יש לומר בענין "אנכי נותן כו' ברכה" על דרך מ"ש סוף ד"ה 'האוינו השמים', בענין: הברכה "ויתן לך האלקים מטל השמים" כו'.

"וזהו שבברכת יעקב נאמר 'ויתן לך האלקים מטל השמים' כו', שזהו למעלה מעלה מבחי' שרש נש" מצד עצמן, שהוא מבחינת המזלות"

וענין הטל מבואר לפני זה בהמאמר שם, זה לשונו: "והנה כל הנ"ל בחי' גשם ומטר זהו בקשת כנ"י דהיינו שיהיה נמשך ע"י אתעדל"ת. אד הקב"ה השיב לה אהיה כטל טל הוא בחי' ומדרגה גבוה מאד נעלה מה שא"א להמשיך ע"י אתעדל"ת שאיו כח במעשה התחתונים לעורר את האהבה הגדולה הזאת ואעפ"כ אחרי התעוררות מעשה התחתונים שיבא כגשם כו' אזי מאליו וממילא נמשך בחי' הטל".

וזהו שאומר הצ"צ כאן דפי' 'אנכי נותן לפניכם היום ברכה' הוא ע"ד מ"ש במאמר זה אודות הברכה ד'ויתן לך'. שמשמעות הברכה שם הוא שהקב"ה בירך יעקב (וכל בני' על ידו) עם בחי' טל, שהוא מדריגה מאד נעלה שא"א להמשיך ע"י עבודת המטה. אמנם, אעפ"כ, זהו החידוש, שהקב"ה נתן בבני' "

קיצור:

בחרמ"ז ומ"ש מזה בביאור ע"פ כי כאשר השמים החדשים. והמשכבה זו, היינו, ע"י מחשבה ודבור של התורה, ומעשה המצות. וזהו "את הברכה" – שיהיה שם י"ה 'מברך', זהו על ידי "אשר תשמעו אל מצות הוי"ה". עמ"ש ע"פ ועתה יגדל נא כח אד'. ומ"ש סד"ה מוכח הארץ מאד מאד. וסד"ה מי מנה. וגם כי מל"ת שרשם בי"ה ומ"ע בו"ה כמ"ש בד"ה אלה פקודי המשכן. ועיין מענין ברכה בוח"ב בשלח (ס"ג ע"ב) ובמא"א אות בי"ת (סל"ה ול"ט). והיינו שעיקר הברכה הוא המשכת אור הסוכ"ב ע"י בחי' ע"ק בממכ"ע והיינו ענין שיהיה השם שלם. עיין וזח"ב ס"פ תרומה (קע"ה ב') ובפ' וישלח (קס"ז ב'). ועמ"ש מענין וברכת את ה' סד"ה ואכלת ושבעת. ולכן, הבח הזה להמשיך הברכה, זהו ע"י דבור 'אנכי', שעל ידי זה נמשך בבל אחד שם הוי', שעל ידי זה הוא המשכת הברכה להיות "ברוך הוי' בו' מן העולם ועד העולם" בו' (בתהלים סס"ק יו').

(ה) וגם, כי הנה, התורה מתחלת בבי"ת, לפי שהוא סימן ברכה, ועמ"ש מזה בוח"א ר"פ ויגש (דר"ה ע"ב), ואע"פ שהאל"ף הוא אותיות 'פלא' שלמעלה מבחינת בי"ת, אך, הוא בבחי' 'פלא' והעלם. וגם כי שם הוא 'בחסבה כאורה' בו', וכמ"ש בד"ה בשלח פרעה, בענין: 'כמה ארך אפים' בו'. ואיתא ברבות ר"פ בראשית: "ב"ו דורות היה האל"ף קורא תגר בו', למחר אני בא ליתן תורה, ואיני פותח אלא כך [באות א'], שנאמר: 'אנכי' בו". והיינו, כי ע"י שניתנה תורה, אזי יוכל להיות גילויי ההעלם, וגם אז נמשך 'אנכי' להיות 'הוי' אלקיד' בו'. ולכן, ניתנה ב'הר סיני', שירדה שנהא על הרע, עמ"ש סד"ה מצה זו, בענין: 'בעבור זה' בו', ועמ"ש בד"ה 'להבין ענין הברכות', בפ' 'פותח בברוך' בו'. וזהו "ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה", היינו, שמבחי' 'אלף' ד'אנכי' – שלמעלה ממדרגת הבי"ת – נמשך 'היום הברכה לפניכם' בו', והיינו, ע"ד מ"ש בוח"א ויצא (קנ"ה ב') ע"פ 'ברוך הוי' בו' מן העולם ועד העולם' – מעלמא דאתכסיא לעלמא דאתגליא. דהיינו, ע"ד מ"ש

(א) בשעת קבלת התורה דכתיב פב"פ דבר הוי' עמכם נמשך לכל אחד בחינת הוי' בבחינת פנים בהנשמה (עמ"ש בד"ה זכור ושמור שהנשמות שרשן מבחינת גרמוהי וע"י התורה מתעלים בבחי' חיוהי וזהו שאוי נמשך בהם בחינת הוי'. והיינו ע"י דבור אנכי בחינת איהו ממש ועמ"ש ע"פ וארא בו' ושמי הוי"ה לא נודעתי להם כ"א זהו נמשך על ידי מתן תורה) בחינת הוי"ד דשם הוא החכמה שהיא בחינת ביטול שלמעלה מהחינה והדעת כמ"ש בס"פ י"ח ונק' משכיל לאיתן וזה כפי' הפרדס ערך משכיל וערך איתן וזח"ב משפטים (ק"י סע"א) (ועמ"ש בד"ה מצה זו ובד"ה מי מנה בענין הבחינה הרביעית הרובע ישראל) ובחי' ה"א עילאה היא בחי' בינה התבוננות (עמ"ש סד"ה ביום השמיני עצרת) וב' בחי' אלו נקרא נקודה בחיכליה ונקרא תריין ריעין ועמ"ש מענין יו"ד של שם בבה"ז פ' אחרי ע"פ המאמר שם (דע"ש ע"ב) הביאו עלי כפרה.

(ב) ובחינת וא"ו הוא ההמשכה מחו"ב לששה מדות שכלב ונק' נחל איתן עיין בפרדס ערך נחל ובמא"א אות נו"ן סכ"ו ואח"כ ה' אחרונה היא מחודמו"ע של התורה. וזהו נר דלוק על ראשו (ועמ"ש בד"ה כי אתה נרי הוייה) ומלמדי' אותו בו' (ועמ"ש ע"פ וכל בניך למודי הוי' ועיין במא"א אות למ"ד סעיף כ"ט).

(ג) אך, ענין שאין השם שלם היינו שאין נמשך בחי' נחל איתן לתוך המדות ומחשבה דיבור ומעשה, ובענין מ"ש בוח"א (ד"ו ע"ב) ע"פ ונהר יחרב ויבש וע' בפ' שמות (ד"ט ע"ב). וצ"ל ומלתם את ערלת לבבכם שע"י אח"כ ומל' ה' את לבבך גם מילה היינו מל' י"ה והנה את לבבך ואת לבב זרעך ר"ת אלול כי הם ימי רצון עמ"ש בד"ה אני לדודי.

(ד) וזהו שאנו מתפללים יהא שמיא רבא מברך פי' שם י"ה יהיה רבא שיהיה נמשך בבחי' ו"ה. וכן פי' בוח"ב תרומה (קס"ה ע"ב) ע"פ סלו לרובב בערכות בי"ה שמו. וע"ש

ולחמשיך ברכה זו זהו ע"י "אשר תשמעו אל מצות הוי" כנ"ל, וע"ד מאמר רז"ל 'היום אם בקולו תשמעו'. עיין מ"ש מזה בד"ה 'ביום השמע"צ'. "והקללה אם לא תשמעו" – הוא רק להעביר רוח החיצונים והמומאה של היצה"ר, בכדי שיתקיים הברכה הנ"ל, כמ"ש מזה בד"ה 'אלה החוקים והמשפטים' בפרשת בחקתי. וז"ש גבי ברכה "אשר תשמעו", ולא "אם תשמעו", כמ"ש גבי והקללה "אם". כי הברכה אינה בספק, כי בין כך ובין כך הסוף שיקויים הברכה, וזהו "ויברך דוד את ה'", ר"ת: 'ודאי'. "הודאי שמו כן תהלתו", עיין מ"ש מזה במא"א אות וא"ו ס"ו.

לפני יג"מ "ויקרא הוי' הוי'", דהיינו, לחבר ולחמשיך שם הוי' שלמעלה מהשתלשלות – שהוא ע"ק – בשם הוי' שבסדר השתלשלות והתהוות העולמות, וכמ"ש מזה סוף ד"ה 'וירא ישראל את היר הגדולה'. וזהו ענין 'שמייה רבא מברך' כו'. וזהו למעלה ממדרגת הברכה מה שנברא העולם באות בי"ת, שהוא הברכה משם הוי' שבהשתלשלות העולמות כו'. אבל על ברכה והמשכה זו דבחי' הוי' ה' מן העולם ועד העולם – על זה נאמר "ראה אנכי מי שאנכי נותן לפניכם היום" דוקא – ע"י מתן תורה – "ברכה" כו'.

~ עיונים בהמאמר ~

מבקשים מקהל הלומדים מי שיש לו איזה ביאור נא לשלחם אלינו ובלי נדר נפרסמם לטובת הרבים

(א) מ"ש "בכאו"א" ולא "תמיד", משמע שאין המדובר כאן מענין הקל שבקלים שמוסר נפשו המדובר בתניא. ובעיקר מ"ש לעיל שמדובר בהא דרשעים מלאי חרטות (ולא הזכיר דבר וחצי דבר מענין הקל שבקלים) – ומזה מוכיח שיש בהם בחינה זו אלא שאינה בהתגלות ולכן, למרות חרטתם ה"ה חוזרים וחוטאים כי בחי' זו אינה בהתגלות אצל כאו"א – היינו אצל אלו שחוטאים למרות חרטתם. ואין זה ענין הקל שבקלים כלל, אף כי דומים הענינים.